

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Цыфхэм ягумэкIыгъохэр зэшIохыгъэнхэр пшъэрылъ шъхьаI

Урысыем иполитическэ партиеу «Единэ Россием» и Адыгэ шъолъыр къутамэ ия XXII-рэ зэфэхьысыжь-хэ-дзын конференцие ияIонэрэ уцугъо тыгуасэ Адыгэ къэралыгъо университетым шыкIуагъ. Iофтхьабзэм хэлэжьагъ Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу, партием и Апшъэрэ Совет хэтэу ТхьакIушынэ Аслъан.

агыгъ. Нахьыбэу зыдырагъэшта-гъэхэр ыкIи апэрэ нэгъырищым яспискэ хэхьагъэхэр АР-м и Премьер-министрэу КъумпIыл Мурат, АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иминистрэу Нэтхъо Разыет, АР-м и Парламент идепутатэу Ирина Ширинар. Народнэ праймеризыр Адыгеим зэрэ-шыкIуагъэм М. Черниченкэм осэшIу фишIыгъ, зи хэукъоны-

Къэзэрэуагъэуишъхьагъэм шIуфэс гушIыгъэхэмкIэ закыфигъэзагъ партием и Адыгэ шъолъыр къутамэ иполитсовет и Секретарэу Iэщэ Мыхьамэд. Илгъэс экIэлъы-кIохэм Iофэу ашIагъэм изэфэхьысыжьхэм, пшъэрылъ шъхьаIэхэм, Народнэ фронтим игъэпсын республикэм зэрэшыкIуагъэм ар кIэлIэу къатегушылагъ. УФ-м и Къэралыгъо Думэ идепутатхэм яхэдынхэр къэблагъэхэрэм социальнэ ыкIи политическэ мэхъанэшхо зэрIэр къыхигъэщыгъ, партиер а кампанием чанэу хэлэжьэныр, ыпэкIэ шыIэгъэ хэдынхэм цыфхэм цыхъэу къафашIыгъэр джыри къагъэщыпкъэжыныр пшъэрылъ шъхьаIэхэу къыгъэнэфагъэх. Джащ фэдэу Народнэ бюджетыр зыфэдэщтым епхыгъэ предложениеу цыф къызэрыкIохэм, общественнэ организациехэм къахыгъэхэм М. Iашэр кIэлIэу къащыуцугъ. ЕплъыкIэ нахь гъэшIэгъонхэу уналэ зытеудзэн фаехэр федеральнэ гупчэм агъэхыгъэх.

Народнэ программэм ипроект фэгъэхьыгъэу нэужым къэгъушылагъ партием иполитсовет хэтэу, гъэсэныгъэмкIэ, наукэмкIэ, СМИ-мкIэ ыкIи ныбжьыкIэ Iофтхьабзэ АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Комитет итхьаматэу, фракциеу «Единэ Россием» идепутатэу КIэрэщэ Андзаур. Программэм цыфхэм еплъыкIэу фырыIэр зэрагъашIэмэ ашIоигъоу республикэм имуниципальнэ образованиехэм экIэми Iофтхьабзэ гъэнэфагъэхэр партием шызэхичагъэх, предложение мин фэдиз хъоу къахыгъэхэр зэфэхьысыжьыгъэх, гумэкIыгъо шъхьаIэу къэуцугъэхэр зэшIохыгъэнхэм пае амалэу шыIэхэм атегушылагъэх. Народнэ бюджетыр аштэ зыхъукIэ, цыфхэм яеплъыкIэхэр шIокI имыIэу зэрагъэфедэштхэр А.КIэрэщэм къыIуагъ. Хэдынхэу къэблагъэхэрэм партиеу «Единэ Россием»

теклоныгъэр къащыдихыным фэшI, обществэр зыгъэгумэкIырэ социальнэ Iофыгъохэр зэшIохыгъэнхэр зэрэфаер анахь шъхьаIэу къыхигъэщыгъ.

Мы Iофыгъом еплъыкIэу фырыIэр къыралотыкIыгъ партием исатыр хэтхэу Мырзэ Джанбэц, Михаил Черниченкэм, общественнэ организациеу «АР-м ипрофсоюзхэр» зыфиIорэм итхьаматэу Устэ Руслъан, нэмыкIэхэм. ЭкIэми зыдырагъаштэу къаIуагъэр зы — республикэм шыпсэхэрэм яшыIэкIэ-псэукIэ нахьышIу хуыным фэIорышIэшт программэхэр арых анахэу уналэ зытеудзэн ыкIи шыIэныгъэм шыпхырыпщынхэ фаехэр.

— Илгъэсэ тызыхэтэм УФ-м и Къэралыгъо Думэ идепутатхэм, 2012-рэ илгъэсым УФ-м и Президент яхэдынхэр тикъэралыгъо шыкIоштхы, — къыIуагъ къэзэрэуагъэуишъхьагъэм закыфигъазэзэ ТхьакIушынэ Аслъан. — Ахэм япхыгъэу партиеу «Единэ Россием» пшъэрылъэу зыфигъэуцужыхэрэр гъэцэкагъэ зэрэхуыштхэм сицыхъэ тель. Шъыпкъэ, непэ шыкIагъэу, гумэкIыгъоу тапашъхьэ итыр макIэп, ау ахэр зэшIотхынхэм тыфэхьазыр. Мы аужыр илгъэс заулэр пштэмэ, республикэм иэкономикэ инвестициеу къыхалхьагъэм хэпшыкIэу хэхьагъ. Джащ фэдэу псауныгъэр къэухъумэгъэным, гъэсэныгъэм ясистемэхэм ямодернизацие мылкъу макIэп пэудгъэхьагъэр. Спорт ыкIи нэмыкI псэуалэу тшIыхэрэм япчъагъэ хэдгъэхьагъ, ныбжьы-

Сурэтхэр А. Гусевым тырихыгъэх.

кIэ политикэм тыналэ тетэгъэты. Республикэм иэкономикэ хэхьыгъэхэр ышIынхэм иплан УФ-м региональнэ хэхьыгъэхэмкIэ и Министерствэрэ АР-м иминистрэхэм я Кабинетрэ агъэхьазыры. УФ-м и Президентэу Дмитрий Медведевым ащ къыдыригъэштагъ. Итхьухьагъэр экIэ къыддэхьуным пае граждан обществэр ззыпхын зыльэкIышт программэхэр шыIэныгъэм шыпхырытщынхэ,

тиIо зэхэлэу Iоф зэдэтшIэн фае.

Праймеризыр республикэм зэрэшызэхашагъэм, ащ зэфэхьысыжьэу фэхьыгъэхэм къатегушылагъ партием и Тхьаматэу Владимир Путиным ирегиональнэ общественнэ приемнэ ипашэу, Мыекъуапэ имэрэу Михаил Черниченкэр. Народнэ хэдынхэм ахэлэжьэнэу республикэм шыпсэурэ нэгъыр 16 къагъэлэгъо-гъагъ, нэгъыр 475-мэ амакъэ

гъэ зэрэшымылагъэр къыхигъэщыгъ.

Джащ фэдэу партиеу «Единэ Россием» ия XI-рэ Зэфэсэу Москва шыкIошттым республикэм ышIэкIэ хэлэжьэштхэр конференцием хэлэжьагъэхэм зыдырагъаштэу хадзыгъэх. Ахэр ТхьакIушынэ Аслъан, КъумпIыл Мурат, Iэщэ Мыхьамэд. Джащ фэдэу Iофтхьабзэм республикэм шыщ нэгъыр заулэ рагъэблэгъэшт.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Адыгэ Республикэм и Лышъхьэ иунашъу

Рэзэныгъэ тхылъ ятыгъэным ехьылагъ

Илгъэсыбэ хъугъэу гуетыныгъэ фырыIэу Iоф зэрашIэрэм пае ыкIи мэзым иIофышIэхэм я Мафэ фэшI рэзэныгъэ тхылъ ятыгъэнэу:

1) **Банников Иван Тимофей ыкIом** — зэфэшIыгъэ акционер обществэу «Картонтара» зыфиIорэм икартонажнэ участкэ ипашэ;

2) **Лазарев Анзаур Владимир ыкIом** — Адыгэ Республикэм мэххэмкIэ и ГъэIорышIапIэ уплэкIун ыкIи ушэтын Iофтхьабзэ иотдел испециалист-эксперт шъхьаI;

3) **Остроухова Наталья Николай ыпхъум** — Адыгэ Республикэм мэххэмкIэ и ГъэIорышIапIэ мэххэм якъэухъумэнкIэ ыкIи ягъэфедэнкIэ иотдел иведушэ специалист-эксперт;

4) **Пивнев Евгений Владимир ыкIом** — зэфэшIыгъэ акционер обществэу «Картонтара» зыфиIорэм картоным икъэшIынкIэ ипредприятие иэнергетик;

5) **ХьорэлI Юрэ Къэплъан ыкIом** — Адыгэ Республикэм мэххэмкIэ и ГъэIорышIапIэ иподразделениеу «Мыекъопэ лесничествэр» зыфиIорэм ипашэ.

Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъуапэ,
Юныгъом и 9,
2011-рэ илгъэ
N 147

МЫЕКЪОПЭ РАЙОНЫМ имэфэкI хигъэунэфыкIыгъ

Мыекъопэ районым и Мафэ Ионыгъом и 9-м хигъэунэфыкIыгъ. МэфэкIым фэгъэхьыгъэ торжественнэ зэхыхъу поселкэу Тульскэм щыкIуагъэм хэлэжыагъэх республикэм игъэцэкIэкIо хэбзэ органхэм ялIыкIохэр, тигъунэгъу Краснодар краим кIыкIыгъэ хыакIэхэр, районым щыпсэухэрэр, нэмыкIхэри. ЫпшэкIэ зигугъу къэтшыгъэ псэупIэм игупчэ цыфэу кышыцээрэгъуонгъэхэр зэрэгъэхъэхъэ урам шъхьалэм кырыкIуагъэх, паркым зэхэтхэу къекIолIагъэх.

Поселкэу Тульскэм культурэм и Унэу дэтым игъэкIотыгъэ гъэцэкIэжыныхэр рашылIагъэх. Мы мафэм ар торжественнэу кызылIуахыжыгъ. Адыгэ Республикэм и ЛIышхъэрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрации ипашэу Владислав Федоровымрэ муниципальнэ образованиеу «Мыекъопэ районым» иадминистрации ипашэу Евгений Ковалевымрэ лентэ плыжыыр зэпаупкIи, цыфхэр

къоджэ псэупIэр ары. Иофтхьаб-зэхэм къадыхэлъытагъэу Мыекъопэ районым ицIыф гъэшIуагъэу агъэнэфагъэхэм афэгу-шIуагъэх, джащ фэдэу лэжыгъэм илIухыжынын пэрытныгъэ щызыубытыгъэхэм ягугъу къашыгъ, ахэм шытху тхыльхэмрэ ахыщэ шIухьафтынхэмрэ афагъэшъошагъэх.

Илъэс пчъагъэ хъугъэу зэ-кIыгъухэ зэшхъэгъусэхэм, унэ-гъуакIэ езыгъэжыгъэ ныбжы-

бэшIагъэу зэжэгъэхэ зыгъэпсэ-фыплэ чIыплэр икIэрыкIэу кы-зэIуахыжыгъ.

Гупчэ паркым зэнэкъокъу зэфэшхьафхэр щыкIуагъэх. АР-м ныбжыкIэ Иофтхьабзэу «Загити свою звезду» зыфиорэр ары анахъу цыфхэм ашIогъэ-шIэгъоныгъэр. Республикэм икIалэхэм ыкIи ирайонхэм кIарыкIыгъэ ныбжыкIэхэр ордэкIэлонымкIэ мыщ щызэ-нэкъокъугъэх.

Районым ипсэупIи 10-м Иоф ащызышIэрэ предприятиехэм япродукции къагъэлъэгъуагъ, лъэныкъо зэфэшхьафхэмкIэ ахэр зэнэкъокъугъэх. Анахъ дэгъоу кыхахыгъэр Абэдзэхэ

кIэхэм ыкIи мы мафэм къэ-хъугъэ сабыйхэм шIухьафтын лъапIэхэр афагъэхъазырыгъэх. Унэгъо ныбжыкIи 6-мэ псэ-упIэ зэрагъэгъотын амал яIэ-ным пае сертификактхэр араты-жыгъэх, район гъэзетэу «Ма-якым» ыныбжэ илъэс 75-рз зэ-рэхъугъэр хагъэунэфыкIыгъ, ИофышIэ анахъ дэгъухэр кы-хагъэшъыгъэх.

КIэлэцIыкIухэм апае аттрак-ционхэм, джэгупIэ зэфэшхьаф-хэм Иоф ашIагъ, цыфхэм ордэ-хэр къаIуагъэх, къэшъуагъэх, зэрэгъэхъыгъэх. МэфэкIыр зэ-рэкIуагъэм ыгъэразэхэу зэбгы-рыкIыжыгъэх.

ТХЪАРКЪОХЪО
Адам.

Сурэтхэр Iэшынэ Аслан тырихыгъэх.

ДАТХЪУЖЪ ГЪУКI ИНДРЫС ЫКЪОР

Ионыгъом и 6-м пчэдыжым къуаджэу Пшыжъхьаблэ гухэкI къэбар кышыцIугъ: илъэс 71-м итэу идунай ыхъожыгъ Датхъужъ ГъукI Индрыс ыкIом, ныбджэгъу хьалэл шIагъом, пшъэдэкIыжъэу ыхыерэр зыфэдэр ренэу зэхъышыкIыштыгъэ, икъоджэгъухэм ящылакIэ нахышIу хъуным пае бэ зэшIозы-хыштыгъэм.

Ащ шыIэныгъэ гъогоу кыкIугъэр Хэгъэгу ззошхор кызыщезыштым дэжъ къэхъугъэ илэгъубэмэ яхыщыр. Еджаплэм чIэсызэ кол-хоз губгъохэм яапэрэ ИофшIэгъу мафэхэр ащы-регъажыкI. ШIэлъэ гъэнэфагъэм колхоз гара-жым шоферэу, нэужым комплекснэ бригадэм Иоф ащышIагъ, ахэм адакIоу Кубанскэ мэкъу-мэщ институтым агроном сэнэхъатымкIэ ще-джагъ.

Гъ. И. Датхъужыыр илъэс 11-рз (1973 — 1984) Совет хабзэмрэ колхозымрэ яфедэхэм зэрэфэлъэкIэу афэлэжыагъ, колхозу «Родина» зыфиорэм итхьаматэу ар щытыгъ. Зэо ужым пшыжъхьаблэ колхозым итхьэмэтагъэу, Адыгеим щызэлъашIэщтыгъэ, Лениным иор-ден кызыфагъэшъошэгъэгъэ Датхъужъ Ин-дрыс ар ыкIу, ятэ иосыетхэм арыгъуазэзэ, чIыгулэжыныным ыкIи былымхъуным зыкъа-гъэлэтыгъэнымкIэ, мэкъумэщ культурэхэр на-хыбэу къэхъыжыгъэнхэмкIэ бэ ышIагъэр. Натрыф бэгъуагъэ къэхъыжыгъэнымкIэ Адыгеими Пшызэ шIолъыри пшыжъхьаблэ-хэр цIэрыло ашыхъунхэмкIэ бэ зэшIуихыгъэр. Къуаджэм бэрэ къакоштыгъэ КПСС-м и ЦК хэтыгъэу, Социалистическэ ИофшIакIэм и ЛIыхъужыу, СССР-м и Аппшэрэ Совет иде-путатыгъэу, партием и Краснодар крайком иапэрэ секретарыгъэу С.Ф. Медуновыр, ахэр зэлукIэщтыгъэх, гушыIэгъу зэфэхъуштыгъэх.

Гъ.И. Датхъужыыр колхозым итхьаматэу зыщэтым къуаджэм социальнэ лъэныкъомкIэ

хэхъоныгъэ ышIыным, былымхъо фермэхэр гъэпсыгъэнхэм, гъогухэр шIыгъэнхэм, гъот макIэ зилэ цыфхэм IэпыIэгъу ятыгъэным ышхъэкIэ илахышхо ахишхыагъ, ыпкIэ хэмылэу гъомылапхъэхэр, псэолапхъэхэр цыфхэм алэкIыгъахыштыгъэх. Ащ итхьамэ-тэгъум чIыплэ еджаплэр къэзылхыгъэ нэбгырэ 15-у Краснодаррэ Мыекъуапэрэ яапшъэрэ еджаплэхэм ыкIи ятехникумхэм ачIэсыгъэхэм колхозым ыцIэкIэ стипендии аритыштыгъэ, нэужым ахэм ащыщыбэхэм яколхоз къагъэ-зэжи, щысэшIу къагъэзIагъэзэ лэжыкIо кол-лективхэм япащэхэу, агрономхэу, зоотехникхэу, инженерхэу гъунэгъу хъызмэтшIаплэхэм ыкIи Адыгеим инэмыкI районхэм Иоф ащашIагъ.

Нэужым Гъ.И. Датхъужыым тихоновскэ шъхьалым пэщэныгъэ дызэрихыагъ, заготови-телэу щытыгъ, аужырэ илъэсхэм, пенсием окIофэ нэс, IэнэтIэ зэфэшхьафхэр ыгъэцэкIэ-хэзэ игупсэ колхоз шылэжыагъ.

Хэгъэгу ыпашхъэ гъэхъэгъэ инэу щыри-Iэхэм апае Гъ.И. Датхъужым Октябрь революцием иорден, ЛэжыкIо Быракъ Плъыжыым иорден, медальхэр кыфагъэшъошагъэх. Тэ, ащ иныбджэгъухэм, гухэкIышхо тшыхыгъэ ре-нэу IэпыIэгъу кытфэхъуным фэхъазырэу щы-тыгъэ ныбджэгъу шIагъор зэрэчIэтынагъэр. Ар шIу тлэгъуштыгъэ, зэныбджэгъухэм ты-зызэрэгъуонкIэ, ащ нахъ чэфыштыгъэ тхэты-гъэп. ЗышIошIыжынын, зыштытхъыжынын икIэсэгъахэп. Зэфэдэу шъхъэкIэфэныгъэ афы-рилагъ ИофшIэгъухэм, иныбджэгъухэм, игъу-нэгъухэм ыкIи зэкIэ икъоджэгъухэм.

Тыныбджэгъу лъапIэ зэрэтхэкIыжыгъэр гухэкIышхо тшыхъу ыкIи зидаунай зыхъожы-гъэм ишхъэгъусэу Мирэ, иунагъо, ышъу Мосэ ыкIи зэкIэ игупсэхэм тафэтхъаусыхэ. Цыф шIагъор тшымыгъушъэу тыгу илышты.

Ныбджэгъу кун

ИСКУССТВЭР — ТИБАИНЫГЪ

ПэнэжыкIуай, ХъатыгъужыкIуай...

Адыгэ Республикэм и ЛIышхъэу ТхьакIушынэ Аслан кIэщакIо зыфэхъугъэ Иофтхьабзэу «Адыгеим искусствэхэмкIэ имас-терхэр къуаджэм пае» зыфиорэм тиансамб-лэхэр, театрэхэр чанэу хэлэжыкI.

Дунаим шыцIэрыло ансамб-лэу «Налмэсыр» Хъатыгъу-жыкIуае шылагъ, къуаджэм имэфэкIэу ащ щызэхъагъэм концерт гъэшIэгъон кышы-тыгъ. Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ театрэ пэнэжыкIуа-ехэр, чылэм пэгъунэгъухэр ыгъэгъушIуагъэх. Спектаклэу «Дэхэбаринэ ихъакIэш» район

гупчэм кышыгыгъэлъэгъуагъ. Ащ фэгъэхъыгъэ тхыгъэхэр «Адыгэ макъэм» кыхиуты-штых.

Сурэтым итыр: **спектаклэу «Дэхэбаринэ ихъакIэш» ти-артистхэм ПэнэжыкIуае кыщашы.**

МЕНИНГИТЫМ ЫПКЪ КЫКIЫГЪ

Мыекъуапэ игимназиу N 22-м ия 9-рз класс ис-пшъэшъэжыем менингитым ыпкъ кыкIэу игъо-нэмысэу идунай ыхъожыгъ. Мы къэбарыр РИА-Новости къезылуагъэр къалэм ипрокурорэу Андрей Казачек.

Еджаплэм идиректор кы-зэрилуагъэмкIэ, бэрэскэжые мафэм, Ионыгъом и 7-м, пшъэ-шъэжыер медкабинетым екIо-лагъ, ышхъэ мзэу ары зэ-рилуагъэр. Медицинэм ило-фышIэу къеплыгъэм ащ тем-пературэу иIэр 37,9-м нэсэу ыгъэунэфыгъэти, янэ макъэ

рагъэлугъ. Ары «IэпыIэгъу псынIкIэм» къеджагъэр. Врач-хэр чый уз иIэу ары зэрегуцэ-фагъэхэр, ищыкIагъэри кы-рашылIагъ, зыгорэкIэ ахэм яшIуагъэ къэмыкIомэ, сымэ-джэщым къащэнэу къараIуи къатIупшыжыгъэх. Пчыхъэ нэмысэу пшъэшъэжыер дэй

дэдэу зэпахырэ узхэр зилэхэр зыщагъэхъужыкIэхэр сымэджэ-щым нагъэсыгъ, ау врачхэр Iэ-пыIэгъу фэхъужыкIыштыгъэхэп.

Непэ медицинэм илофышIэхэр еджаплэм шыIэх, пшъэшъэ-жыем икIасс исхэр ауплъэ-кIугъэх, нэмыкI кIэлэеджа-кIохэм ахэр ахэмыхъанхэу ашIыгъ. Андрей Казачек кы-зэрилуагъэмкIэ, узыр пшъэ-шъэжыем пахыгъэми джыри кIэлогуае, ащ изытетыгъэр, узыр зэрэлъыкIуатэщтыгъэр, медицинэм илофышIэхэм, кIэ-лэгъаджэхэм язекIуакIэ зыфэ-дагъэр мы мафэхэм зэхафы.

МЫЕКЪУАПЭ И МАФЭРЭ ЛЪЭХЪАНЫМРЭ

Мыекъуапэ и Мафэ игъэ-клотыгъу кълэм щагъэ-мэфэкыгъ. Урам шъхьалэу Краснооктябрьскэм кышчызэуахыгъэ къэгъэ-лъэгъонхэм, концертэу цыкълугъэхэм, кълэл паркым щызэхащэгъэ лофтхьабзэхэм Мыекъуапэ къагъэдэхагъ, цыфыбэ зэхэхъэхэм яплъыгъ.

Тикъалэ орэшлэт, идэхагъэ хэрэхъу!

Соловьев зэшхэм ацлэкIэ

Шэн шлагъо зэрэхъугъэу, Соловьевхэу Василийрэ Алексейрэ ацлэкIэ агъэнэфэгъэ шлукъафтынхэр медицинэм, культурэм, гъэсэныгъэм, нэмыкIхэм лоф ащызышIэрэмэ мыщ фэдэ мафэм афагъэшъуашэх. Кълэл паркым цыклогъэ зэхэхъэм Мыекъуапэ иадминистрации ипашэу Михаил Черниченкэр, кълэм инародрнэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Вадим Николаевыр кышчыгушылагъэх.

Лъэхъаным диштэу Мыекъуапэ хэхъоныгъэу ышIыхэрэм М. Черниченкэм мэхъэнэ ин аритыгъ. Адыгэ Республикэм и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан зэхэщэн лофыгъомэ клэщакло зэрафэхъурэр, кълэл гупчэм, зыгъэспэфыплэ паркым ятеплгъэ бэкIэ нах дахэ зэрэхъугъэр хигъэунэфыкыгъэх.

— Кълэр ыпэкIэ лызыгъэ-клуатэхэрэр цыфхэр арых, — кылуагъ Михаил Черниченкэм. — Тикъалэ щыпсэурэ цыфхэм тафэраз, шлоу щыIэр къадхъунэу сафэлъало.

Медицинэм илофышIэу Наталья Нартиковам, шIэныгъэлэжъу Татьяна Степановам, искусствэм щылажъу Николай Ломидзе Соловьев зэшхэм ацлэкIэ агъэнэфэгъэ шлукъафтынхэр аратыжыгъэх. М. Черниченкэмрэ Вадим Николаевымрэ гъэхъагъэ зышIыгъэхэм афэгушIуагъэх.

— Шлукъафтынхэр кызырэфэгъэштоагъэм фэшI сэгущIо, силофшлагъэ уасэ кыфэзышIыгъэхэм лъэшэу сафэраз, — кылуагъ Татьяна Степановам.

Концертхэр, зэнэкьокъухэр

Купхэу «Русская удалы», «ЛэшIэгъукIэр», искусствэхэмкIэ еджаплэхэм яансамблэхэр, нэмыкIхэри зэнэкьокъум хэлэжъэх. Музыкальнэ Iэмэ-псымэхэмкIэ оредышбохэр къезыгъэ-луагъэхэм уадэлункIэ гъэшIэгъоныгъэ. Анатолий Борзенкэр, Анатолий Шипитько, Эдуард Фирсовыр, Андзэрэкъо Чеслав, нэмыкIхэри зипэщэ купхэм цытхъу тхылъхэр аратыжыгъэх. «Русская удалым» иорэдыло ныбжьыкIэу Галина Шкапенцо-

вам мэкъэ Iэтыгъэ дахэкIэ урыс лъэпкъ произведениехэр мэфэкым щигъэжынычыгъэх. ЗэлъашIэрэ артистэу, композиторэу Андзэрэкъо Чеслав адыгабзэкIи, урысыбзэкIи музыкальнэ произведениехэм таригъэдэлугъ.

Адыгэ къэшъокIо купхэу «Нартым», «Сэламым», купэу «ЛэужыкIэм» хэт ныбжьыкIэхэм адыгабзэкIи, урысыбзэкIи кълэгъэ оредхэр мамырныгъэм, зэкъошныгъэм ягъэпытэн, шлу-лъэгъуныгъэм афэгъэхыгъэх.

Лениным ыцIэ зыхъырэ пчэгум авиацием епхыгъэ къэгъэ-лъэгъонхэр щызэхащэгъэх. Шарышхохэр загъэпщыхэм ыуж цыфхэр ащ рагъэтысхъанхэр тIэкIу кыахылыгъэхэм, гум рихыгъэр макIэп.

Зэшхъэгъусэ ныбжьыкIэхэм афэгушIох

ШэнышIу зэрэхъугъэу, шъхъэгъусэ зэфэхъугъэ ныбжьыкIэхэу мы мафэм зэгъуатхагъэхэм Мыекъуапэ илэшхъэтетхэр афэгушIуагъэх, нэпэплъ шлукъафтынхэр афашIыгъэх.

Дахэу фэпагъэхэу кълэл паркым ипчэгу хэхыгъэ кырашагъэх шIэныгъэм игъогу здытхъэрэ ныбжьыкIэхэр. Ахэр: Павел Максимовымрэ Людмила Дагаевымрэ, Александр Рыковымрэ Анастасия Голобородькэрэ, Анатолий Гайдамакэрэ Нэгъой Маринэрэ, Егор Валявскэмрэ Анна Борминскаямрэ, Дмит-

рий Глумовымрэ Валентина Витюхинамрэ, Руслан Самойловымрэ Екатерина Бессарабовамрэ, Максим Назаровымрэ Наталья Красильниковамрэ, Юрий Харченкэмрэ Лилия Купцовамрэ.

НасыпышIо шъохъу, зэшхъэгъусэ ныбжьыкIэхэр!

Кълэм и Мафэ Тыркуем, Израиль, нэмыкI хэгъэгумэ къарыкыгъэ тилъэпкъэгъухэр щылъэгъугъэх. Адыгэ шъуашэр зыщыгъ пшъашгъэхэм мыIэрысэхэр кълэл паркым зэрэщагошыгъэр искусствэшхом хэхъэрэ театрализованнэ къэшынэу тилъэпкъэгъу хьакIэмэ алытагъ. Шыпыйхэу Хъумэр ыкIи Iузер, Ацумыжэ Юныс, Нэпсэу Нихъад, Бырцу Махъмудэ, нэмыкIхэр алыгъу-гъэм ыгъэгущIуагъэх.

Кълэм и Мафэ Адыгэ Республикэр илээс 20 зыщыхъурэ юбилей зэхэхъэхэм ялэгъокIэу зэрэзхащэгъэр Михаил Черниченкэм игупшысэхэм къащыхигъэщыгъ. Мэфэкым лъэпкъхэр зэрэзэфичхэрэм цыфхэр ыгъэгущихоу ылытагъ.

Адыгэ Республикэм ия 20-рэ илээс Мыекъуапэ имызакъоу, тишъолъыр зэрэщыдгъэмэфэкыштым непэ зыфэдгъэхъахъызыгъэ, тиобщественнэ движениехэр, ныбжьыкIэхэр нахъ чанэу ащ хэлэжъэнхэу, лъэпкъ шIэжыкым ыгъэгумэкIыхэрэм яакъыли, яамали кыахалъхъанэу ташэгугъы.

ЕМТИЛЪ Нурбий.

Сурэтхэр Мыекъуапэ и Мафэ кышчытырахыгъэх.

Урам шъхьалэм урыкIозэ, кълэл паркым унэмысыпэу, мэфэкым ехылылгъэ къэгъэлэгъонхэр кышчызэуахыгъэх. Кълэм идэхьапIэ театрализованнэу агъэдэхагъ. АдыгабзэкIи, урысыбзэкIи кълэм ыцIэ ащ тетхагъ. Шъо зэфэшхъафхэр зилэ шар гъэпщыгъэхэм къэгъэгъэ Iэрамышхом фэдэхэу дэхьапIэр къагъэкIэракIэ. Адыгэ пшъашгъэмрэ урыс кIалэмрэ эклужъу фэпагъэхэу нэплэгъум итых. Щыгъу-пIастэр кълэм илэшхъэтетхэм къапагъохыгъ, гушыIэ фабэхэр пащэхэм къаралуагъ.

Мыекъуапэ иадминистрации ипашэу Михаил Черниченкэр, Мыекъуапэ инародрнэ депутатхэм я Совет итхьаматэу Вадим Николаевыр, кълэм иадминистрации ныбжьыкIэ лофыгъохэмкIэ игъэ-лорышIапIэ ипашэу Ирина Сергеевар, гъэсэныгъэмкIэ кълэл комитетым илофышIэхэр, нэмыкIхэри къэгъэлэгъонхэм ахэлажъэрэмэ алулIэхэзэ, гушыIэгъу афэхъух.

ЕджакIохэр, спортсменхэр

Ахэр бэ хъуштыгъэх. Техникэм, экономикэм апысхъэмэ кълэм илэшхъэтетхэр алулIагъэх. Адыгэ къралыгъо университетым, Мыекъопэ къралыгъо технологическэ университетым, колледжхэм, гурыт еджаплэхэм ащеджэхэрэм ягъэхъагъэхэр къэгъэлэгъонхэм IупкIэу къащалуатэ.

Адыгэ къралыгъо универси-

тетым иректор игуадзэу Тыгъужэ Фатимэ, егъэджэныр зэрэзхащэрэм кыпкырыкыгъэ, лъэпкъ зэфэшхъафхэм мыщ гъэсэныгъэ зэрэщызэрагъэгъотырэм клэкIэу, гурылогъошлоу кытегушылагъ. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерхэу Хъэшхъуанкъо Айваррэ Виктор Вороновымрэ агъэсэрэ спортсменхэм яухъазырыныгъэ зэрэхагъахъорэр пчэгум кышчагъэлэгъуагъ.

— Тидзюдонистхэр ныбжьыкIэх, пкъышIох, щыIэныгъэм фэтэгъасэх, — ело Хъэшхъуанкъо Айвар. — Кълэм имэфэкI тигуапэу тыхэлажъэ.

Исэнэхъат хэшIыкI физиIэ Виктор Вороновыр Михаил Черниченкэм дэгъоу ешIэ. ГушыIэгъу зызэфэхъухэм, атлетикэ онтэгъум кIалэхэр зэрэфагъасэхэрэр, псауныгъэм игъэпытэн зэрэпылхэр тренерым кылотагъэх. Спортым кзулайныгъэр зрипсыхъэрэм, спортымрэ шэн-хабзэхэмрэ зэрэзэпхыгъэхэм яугъу ашIыгъ.

Лъэпкъ Iэпшысэхэр, сурэтшIэхэм ялофшлагъэхэр, фэшхъафхэри паркым кышчагъэлэгъуагъэх. СтритболымкIэ клэеджа-кIохэр зэнэкьокъугъэх. Тренерхэу Сергей Золотцевымрэ Юрий Бойкэрэ япащэхэу стритбол ешIагъэх. Гимнастикэм пылгъ пшъашгъэхэмрэ кIалэхэмрэ яIэпэ-Iэсэныгъэ къагъэлэгъуагъ. СтIашъу Ислъамрэ Кошанский Артемрэ ушум хэхъэрэ къэгъэлэгъонхэр къашIыгъэх. Тренерэу Владимир Васильченкэм кIалэмэ пэшэныгъэ адызэрихъагъ.

ЛЪЭГЪО НЭФ

Гъэтхакъ. Пчэдыжъ хъопсагъу. Сиунэ пашъхъэ ит къужъ пэлошхом бзыухэр шэджэгух. Сэ тхъамафэ хъугъэу сыщылъ, сыгъойшай. Сегупшысэ: «Сыд къин телъми дунаир дахэ. Дээр — къэкълъ гъашъу цыфым къыритырэр. Къэкълъ дэд. Сыд фэдэ цыф йушых ехыжыгъэхэр. Унэ шлункл чылытагъэм нэфынэ тлэкълъ къепсэ. Сапашъхъэ зым ыуж зыр итэу къеуцох Хайям, Саади, Архимед, Аристотель, Сократ йупшлэшхор, Рамзес пелъуаныр, Робеспьер мэшлэшхор, зэокълъ цлэрылоху Александр Македонскэр, Петр I-р, Пушкин къэлэ къуапцлэу егъашлэм шылэнэу къэхъугъэр... Бэ, бэ. Гупшысэр Кавказым къэбыбы: сэлъэгъух, моу сылабэмэ алэ сынэсынэу къыссыхъоу Сэтэнае, Саусырыкъо, нартхэр. Сынэ уплыцлагъэ. Сыкъэплъэнкълэ сыфаеп. Сэщынэ «сыхъакълэхэр» сшлэкълэдыжыкълэ. Сиплэ къыхэтлэхъэх Хъаткъо Ахмэд, Цэй Ибрахимэ, Хъахуэрэтэ Шыхъанчэрые, Къэрэщэ Тембот, ипэтитческэ шъхъашо ымыгъэсысэу ыпшэз гъум клэко лэ шифэзэ къепсыхы Гамзатовыр. «Ори ело, къысцыгушлукълэу. Ошлэжъа сидачэ Аулэз Малыч уигъусэу узэрщылэгъэр? Илъэс дэгъугъэх. Тыклэлагъ. Шулъэгъуныгъэр тишэн-зекълэуагълэмэ къабэ-кълэщтыгъэ... Джы сыд, зэбэ-кълэ, зэрэщыжыкълэ. Ыштагъэх шыгъуым, Ынатлэм, ахышэм...»

Расул Къуашъэзэ екълэжыкълэ. Пчэз кълэбым нэбгыритлэу шэлэ-шъагъэ. Хэт ахэр, ащ фэдэ макъэ зилэхэр? Зыр бзылфыгъ, адрэр хъулыфыгъ. Зэлъ? Ары, Сэлым, замэу сйлэр ары. Адрэр — пьу анасын, къысымы-шлэжыгъэр, Муслымэт, сэ Шъау Цыкълэу сэлэшъ шъэф-шъэфэу седжэ, сишъхъэгъус.

— Тхъамыклэм илоф дэи, — ело Муслымэт. Мэхъапцэ, къыссыхъу ынэпс къыклэклэу, ынэтлэ пкълэнтлэ шаль лэ-клэпэмкълэ ылэкълэу. — Пкълэнтлэу къын елэжъужыкълэ... — Дэй дэд. Иакълэ шэу. Дзеу машхэ... Жалко. Жъэп джыри. Сэлэми жышхо кешэ. Къысшлэшъ ипшэшъэ-лэ лэпэ псыгъохэр бзылфыгъэм ытамэ тырилъэхъу. Дэлкъым зыщыхъу бзылфыгъэр мэкълэуатэу къысшлэшъ... Макъэхэр мэкълэдыкълэ. Тыгъэр екълэдыгъэн фае, дышъэ нэбзыеу шъхъангъупчъэм къипсэщтыгъэр клэдыгъэ. Пытэу сыхэчъыгъ. Чыгъ «къэсыбгынагъ». «Сыхэкълэ» лъышхохэр шлункым хэкълэ-жыгъэх. Сылагъ, ау зэкълэ хъуэр сэлъэгъу. Муслымэт шыгъын шлукълэхэр шыгъых. Шъузаб. Игъымакълэ, игъыбзэ гугъэу адрэ макъэмэ къахэ-щы... Гучлэм нэсы, егъэсысы.

... Сэ псынклэу сыдахыгъ. Очхышхо къешчы. Муратышхор дахэу къэгущылагъ. Къыс-щытхъугъ, зэрэхабзэу. Сэлэми гушылэ ратыгъ. Сэлъэгъу — хылыгъэ къысхъу. Зэ, тло платыку къолэныр ынэ йуилъхъагъ. Сахэллэ цыфхэм. Ыпэм фэдэжэп: мэхъых, сэмэркъэу ашлы. Псынклэу дэкълэжыгъэх. Сэ джы «сиунэ» цыкълэу сизакъоу сыкынагъэу къыссыхъу. Хъау, сизакъоп. Ынэ хъураеу пчэгум итым лышхо горэ фыжыкълэ

зэу фэпагъэу клэрыс. Къэтэ-джыгъ. Мыр, сэлэ сыгукълэ, мэлэичыр арын фае. Допрос сыхышт. Гъэшлэгъоны. Къаолъ, къаолъ. Чышъхъашхом сышхэу, сешъоу сытетыгъэп сэ, сифа-хъэ сшлагъэ, хабзэми сыгурылоу, щыгъу сфалоу бэрэ къыхэкълэу.

— Сэ, — ело лышхом, ылэпэ къешчы. — Сыкъэошлэжъа? Гъашлэм гъунэ ил йоу зымышлэ-рэмэ сашыщыгъ. Джы, олъэгъу, ош фэдэу къэкълэжыгъэрэм дуна-икълэу зыфэдэр ясэлэуатэ.

Гъэшлэгъоны сэлэ. Гъэшлэгъоны. Хэтэ мыр? Зэгорэм сльэ-зэу фэпагъэу клэрыс. Къэтэ-джыгъ. Мыр, сэлэ сыгукълэ, мэлэичыр арын фае. Допрос сыхышт. Гъэшлэгъоны. Къаолъ, къаолъ. Чышъхъашхом сышхэу, сешъоу сытетыгъэп сэ, сифа-хъэ сшлагъэ, хабзэми сыгурылоу, щыгъу сфалоу бэрэ къыхэкълэу.

— Сэ, — ело лышхом, ылэпэ къешчы. — Сыкъэошлэжъа? Гъашлэм гъунэ ил йоу зымышлэ-рэмэ сашыщыгъ. Джы, олъэгъу, ош фэдэу къэкълэжыгъэрэм дуна-икълэу зыфэдэр ясэлэуатэ.

Гъэшлэгъоны сэлэ. Гъэшлэгъоны. Хэтэ мыр? Зэгорэм сльэ-

Ахышэ зилэм узфэе Ынатлэр еш-фы. Импортнэ машинэмэ къэралыгъор аштагъ. Мыекъуапэ проб-кэхэр илэхэ хъугъэ... Гупшысэхэм Сытым сакъыхышагъ.

— Некълэ. Йофышхо тапэ илэ. Джэнэт гугъор озгъэлъэгъушт. Ар джыри джэнэтэп. Джэнэтыр Судышхом ыуж.

— Тэ шыла ар? Сеплэынэу сыфай. Сятэ-сянэхэр шылэнхэкълэ хъун. Илъэс шъэныкъом ехъугъ ядунай захъожыгъэр?! Сытым шъабэу мэгушлэ. Ылупшлэ йужумэ лэ ащэфэ, ыпэкълэ псыгъо рещэкълэ. Бзылфыгъэу дунаим

шъабэхэр рещэкълэ. Зи ылорэп. — Христианхэр, скопецхэр, молоканхэр, субботникхэр, быс-лымэнхэр, австриякхэр, протес-тантхэр. Бэ, бэ ахэм япчъагъэ. Тэ тыхэкълэу цыкълэу дин зэфэшъ-хъафэу 20-м ехъу шалэжыкълэ. Тара шыпкыэр ахэм ащышэу? — Сыкъэштэ. Бащэ къэсълэуагъ сифоф хэмилъэу. Сытым сеплэу.

— Шыхэр олъэгъуа, сикъош? — ело. — Плэжэгъунэу щытэп ахэр. Дунаим зэгорэм ахэри те-тыгъэх. Бзыухэри, хъайуанхэри... — Индием исхэм былым аукълэуэрэп, ашхырэп. Тэ...

— Сэшлэ, сэшлэ. Дэгъоу ашлэ. Дэгъу дэдэу. Ахэми псэ апыт... Тежэжыи заулэрэ тыкълэуагъ. Къушъхъэ ныбэм щысълэгъуэр бэ. Псыхъо чъэрхэр, оредыло шышъэ ишыгъэхэр, сабий нэгъу хъурэе чэф цыкълэу чышмэ атесхэу. Сабыеу ллагъэри, аукълэ-гъэри бэдэд. Ахэм Суд къаждэрэп, ахэр занклэу Джэнэтым ихъа-щых, — ело Сытым.

— Джыри зэ тыкълэуагъу. Къэгъэзэгъу лъагэм пхъэнтлэклэм те-сыр синэлуас. Изаку. Шъхъап-цлэ. Нэшхъэй. Сэ къысеплэу.

— Ори укълэжыкълэу? — ело. Ылэ къешчы. — Шумэ еплъ...

Мыр Ынатлэ дэхэкълэу илэу хэ-кум исыгъ. Зэгорэм еджаплэм пащэ фашыгъ. Илъэскълэ унэххо хыхыгъ. Чахъэрэм лехы. Чэсым лехы. Совет хабэр зыгъэкълэу-гъэмэ ащыш. Апэ ит пълэми хъушт. Москва унэ шыри, Шъа-чэ шыри. Ыкълэхэми ыпхъухэми унэхэр чылэм щафилыгъэх, машинэхэр афилыгъэх. Из-хъомбэжыкълэу сэлэм арихы-щыгъ. Джы олъэгъу, изакъоу щыс. Зи нэбгыри къэкълэуэрэп.

— Хэт ышлэра иунэмэ ары-кълэуагъэр?! — ело Сытым. — Сэри сиделагъ. Ау синасып къыхыи шлэху сыкълэуагъ. Дунаир зы-щысхъожыкълэу дэжэ тхылъ фэшъхъаф мылкъу силэжыкълэ-гъэп... Боу гъэпцлэклэу Ынатлэр.

Сэгъэшлэгъо. Сынэкълэу сльэ-гъуэрэп сшлэшъ хъуэрэп. Сытым кнопкэм телунклэ. Чышъхъа-шхом джыри сынэсы. Сэлъэгъу сичэу лъагъ, сиунэххо. Сапашъ-хъэ зауфагъэу итых силумэтхэр, сълэмычлэ илыгъэхэр. Ар сызэп-сээр ары. Джы къэлапчъэр зэфашыжыгъ. Унэм нэфынэ закъо къепсы. Сыдэплэу пчэу зэпагъом. Муслымэт зегъэпсэ-фы. Сэлэми мычыжъэу щыс. Зэгъокълэ. Кълэ-сым. Сыщылэ, сыщылэжыкълэ...

— Хъау, — ело Сытымэ. Мы дунаим амалэу шылэхэмкълэ зыр зегупшысэрэп игъусэ къешлэ. — Тэрэзэу плорэп. Дахэу пълэуагъэмэ яхъатыркълэу иугугъу бэмэ ашлы. Дахэм ужхэр къегъанэх...

— Бзэджаплэми... — Бзэджаплэри ащ фэд. Ащыгъупшэрэп. Модэ мо къэгъэзэгъум зизакъоу щысыгъэр... Апэрэ тхъаматэмэ ащыщыгъ. Джы сыд? Изакъоу гупшысэмэ ахэтэу Судышхом нэс щысщыт.

Етланэ... Етланэ тегъэрэп ра-тышт... Коу тызэрысыр чъэрэп, мэ-быбы. Шыхэр ошъуапщэм хэтых, фыжыкълэ, уапхырэплэ. Загорэ япырхэ макъэ къэлэу. Ошлэжыкълэ хъэрэ-пклэрэм ты-хэтэу тэбыбы. Тачлэгъклэ Джэнэт Лъэмыджым ыпашъ-хъэ илэ гугъохэр алырэгъу хъашл-къошлэу гъэпсыгъэх. Ташъхъагъклэ остыгъэхэр миллион, миллиард пчъагъэу шжэжыкълэ, мэджэжыкълэ, къызэ-хэнэх, мэкълэжыкълэ. Орэд къаолоу, къашъохэу къыссыхъу.

Сытым философ. Мыхэр бэшлагъэу ыльэгъуагъ. Къы-сеплэу, сыгу ихъыкълэуэр гурлэу. Шъабэу мэхъышчы, ылэ уфэ-упцлэхэу къушъхъэ зыхэмилъхэр стамэ къыты-релъхъэх.

— Олъэгъуа, сикъош, Иоф-хэр зытетхэр! Лъэпкъ пэпчэ цыфым изекълэклэ-шылэу, псэуагъу зекълэуагъу Чым те-тыфэ илагъэм атэгъэсыхъа-гъэу гугъохэр, мэххэр, псы-хъо тысыплэхэр мы дунаим шырагъэх.

Мыхэр шъузабэмэ ягубгъу, ямэз шъолъыр. Бэ ахэм дуна-им къынэу тыралъэгъуагъэр, лыгъэу, цыфыгъэу къахъа-гъэр. Тхэр къафеплэу, чыллэ гупсэфхэр ыгъэнэфагъэх...

— Моу плэу уиджабгъу-кълэ... — Сытым хэпсэуагъу, мэгуагъу, къысгъэлъэгъу-эр шломаклэ. — Мыхэр нысэ бзэджэмэ ягубгъу! Гуащэкълэ, пшыкълэу дэжгъэмэ мы дунаим тхъагъо шырагъ. Ячылгъуэр мэкълэуагъу, яуашоу ренэу шлунклэу, узэу дунаим тетыфэ ялагъэр мыши къызыдахы-жыкълэ, мэхъуагъ, мэхъуагъ, маб-гъэх, ренэу чылэм ыстыхэрэп ахэтых. Гъаблэ ялэ зэпыт...

Тэгущылэфэ кум гъогууа-нэ зэпытхыгъ.

— Тэ тышыла джы? — сэлэ. Сытым зыгорэм егупшы-сэ. Джэуап къыситырэр...

— Чыжъэу, чыжъэу тыщы! Джэнэт гугъорэ ины. Чышъ-хъашхом изакъоп, уашъори, жъуагъохэри къеубытыгъ.

Сэ нэпэ бзэджэмэ сягушпы-сэ. Бэ сльэгъугъэр. Сынэб-джэу дэдагъ. Кълэуагъэу, лэкълэуагъэу зыфалорэм фэ-дагъ. Ыужыкълэу министрэ хъугъэ. Шъхъагъом илыкълэу.

— Къэмыш! Хъуштэп! Дахэ, ау мэшлэшху, шъхъагъэ-шлэжы, уыштыт, уигъэжэшт алозэ, къашлэуагъ. Къымы-шъуи адрэр къышлэуагъы-гъэп. Зэкълэжыкълэу, хэлплъхъани хэлхъани шымылэу дэхагъэ. Ынэхэр оспэ зытэхэгъэ пы-рэжыкълэу фэдагъэх, ыпшэу фыжъ псыгъоу ишыгъэу моу зыкълэпфешэи «апллэ къысэ-шкълэ, сыгъашлэу» ылорэм фэ-дэу. Ытамэхэр хъураех. Ышъ-хъагъ тхъоплэу лужъу тлоу бла-гъэу ыбгъэ пытэмэ къытыра-лэтыкълэ. Ылгъ ишыгъэу бланэр гум къыгъэкълэу уеплэ зэпытэ шлэуагъу. «Аенасын, аена-сын...» — ылоштыгъэ ылупшлэ-мэ Шыкур ягъэжыкълэу ягъу-нэгъу пшъашъэр ыпэ къызи-фэкълэ. Шыкур илъэс 80-м ехъугъагъ, ау бзылфыгъэмэ хэлшылкълэ афырилагъ. Къахи-хыштыр ымышлэзэ, къанэрэр шлэуабзэу, къымышъу дунаим ехыжыкълэ. Джар къышагъ. Зи мафи дэтхъагъэп. Апэрэ пчы-хъэм лым рилуагъ: — Уанэ исэу сисыштэп.

Цуукълэ Налбый

ДЖЭНЭТ ЛЪЭМЫДЖ

(Пкълэхъап)

ЛЪЭГЪО НЭФ

— Как? — ыжэ кылузыгъ сишгъэогъу. — Как?

— Да, так. Сэ оры сызфаер. Сызфаери кысфэшлэшт. Зы чапыч хэмыззу.

Мазэ тешлагъу ныор инсулт хуыгъ. Къэмыгушылэжъу, къаплъээ ллагъэ. Бэ тешлагъэ — Ларисэ шыблэр къеуагъ, рихылагъэмэ, ыпэккэ зэрашлыштыгъу машэ атлэ, сымаджэр ышхъэ кычлэшэу члэагъ. Хъужыгъэным шыгуыгъу кычлэхъжыгъэ бзылфыгъэм шыч хэлъжыгъэ. «Тхъэр къеуагъ» алоштыгъ игъэпсыккэ зышлэхэрэм...

А купыр, а нысэ бзаджэхэр, губгъо шхъаф шэпсэху. Ячыгу плыыр, япшагъохэр шлүцлэх, чылэх. Зырызых, зэ-лүкхэмэ акыбэ эфагъазэ...

Иэнэтлэ лыхыгъу хабзэ алуагъэмэ, е орден алуагъэмэ яни емыплъыгъу дунаим тетыгъэмэ ягубгъуи Сытым сигъэлъэгъу. Ахэр къушхъэ тлуаклэм дэсых. Ау жыбгъэшхор илээс реным шэшыи. Нэфынэр афэмакл.

— Мор къэошлэжъа? — ело Сытым. Кур тлэклу нахъ маклэу макло. Шыхэм япырхъ макъэ зэхэсэху. Пшыгъэх, пагъэх. Сеплгы. Хэта мыр. Пстэуми къахэху. Пшэр, дахэ, зышлошхыгъу макло. Хэта, хэта?

Къэсшлэжыгъ. Етлэжэ Сэфэрбий. Къыгъэшлагъэм зы тхылъ ыджыгъэп, урысыбзккэ умыгъэгъушылэ. Ау, гъэшлэгъонба, диплом тлокл фэдиз ил, академикыцзу илэр тфы е хы.

— Тхъамыкк. Дунаим изакъоу тетыгъ, мыщи олэгъу, шизакъу...

Сытым ацлэ кырепо а купым. Тэтыхэми, бэшагъу, илээс мин пчыагъэ зытешлэжыгъэхэри ешлэх. Сэгъэшлагъо! Китайцэхэри, грекхэри, Кавказым шыпсэурэ цыф лэпккъэм ащышхэри. А купыр, а зы шэн зилагъэхэр зы чыплэ ашыгъу Джэнэт Лъэмыджым ежэх. Мэгугъэх икхынху, Джэнэтым ифнху. Ахэр: Хъабжэ, Мамхыгъэр, Мэзыл, Бэджашэр, Мацлэр, Мыры, Осылл.

Къуалъхъэккэ, тыгъуккэ псэуштыгъэх...

Тишыхэр джы жъажъу маклох. Къушхъэмэ тахэкыгъ. Ташхъагъ пшгъо хъэрэ-пклар. Жыыр къабзэ, чыжъу, чыжъу къэлэгъорэ псэуалъэхэр моу тапашхъэ итхэм фэдэу тэлъэгъу. «Джарын фае Джэнэтыр!» Сегупшысэ. Сытым кешлэ. «Хъау. Арэп. Ахэр зипсэуплэхэр цыф зафэхэр, хъалэлхэр арых...»

Къэсшлэжы. А купым шышгъ Цокъашлэр. Ятэ-янэхэр Сыбыр ащэхэ кэтыгъэх. Ежэ янэшмэ аплужыгъ. Урыс станицэм шеджагъ. Москва нысыгъ. Краим Иэнэтлэшхо илэ шыхыгъу нэмышхэр къэклуагъэх. Ежыыр ахэм пытэу агоуцагъ. Сыд фэдиз ыукыгъэр, ыгъэллагъэр. Янэ-ятэмэ алъ ешлэжъу ылоштыгъ.

— Тэ шыла джы ар? — Сепупчлэ силыкк. — Тэ шыла?

Сытым зеушгъэ. Зэсэложы: «енэгъуагъо зыгорэккэ апышагъу шытыгъэккэ. Адыгэхэр къэкбкълэм фэдэх ало. Зыр ыш, ипхуралгъ, е псым икхыхэзэ якуклэхэр зэутэкыгъэх, зэкъош хуыгъэх...»

— Къэпшлагъ. Къытхэтыгъ. Ятэжъкк. Хъаджэ ышынэу Мэчэм шылагъ. Ау

ащ фэдэ хъаджэ Тхъэм уерэмыгъэлэгъу. Ятэши, янэши лышлэ зилэ гори «плыжыгъэр» кыызэклохэм, етланэ «фыжыгъэр» кыызэклохэм (тлумы агурьлоштыгъэ) кыдынагъэп.

— Джыры. Тэ шыла джы ар?

— Кыослон. Чэши мафи илэп. Къэтэджышъ, иунэшхоу къалэм дэтым макло. Бэшагъуу рабочхэр члэсых. Ау ипчэлупэ нэсышъ, мэтлысы. Хъэм фэдэу быузэ чэшыр рехы. Нэфшъагъом къэхалтэм къэкложы. Ау ибэн псыр из, зэжгу.

Джащ фэд хэбзаклэу къэклуагъэм тхъаматэ шыхыгъуу нэбгырэ заули. Былыр, Бадзэр, Тыжынышлэр.

— Ахэри мы къушхъэ тлуаклэм дэсых. Нахыбэрэ орыжъ чылэм хэсых. Блэхэр гъунэгъоу ялэх. Ау...

Сытым егупшысэ, «къэсэрэлуа, къэсэрэмылуа» ылорэм фэдэу ынэгъу зэоккы.

— Зы гушлуагъо ял: бзылфыгъэккэ бзаджагъэх. Зэхэдз ялагъэп. Джы чэу кыбым, моу зылэти плэ, бзылфыгъэ пцланэу хылушъом лусхэр олэгъу. Зашхыжы, зэпккъыжы, мэпчы-мамэх. Ошлэба, сикъош, бзылфыгъэм клуачлэу илэр зыфэдэр. Ори ахэм уахэныгъэккэ сыгугъэрэп. Ы? Сыхэукуа? Къэсэгъэзжы. Сэ, Тхъэм кысфигъэгъу, сьбгъуклон амал слагагъэ...

Сыхъат пчыагъэри ешлэрэп. Мафи чэши мы дунаим шызэхарэп. Упшыгъ, тлыс, зыгъэпсэф. Сэ сыпшыгъ. Слэгъугъэ сызфэзэхэрэр — сян, сят, сыххэр, сшыпхыгъэр, сянэккэ, сятэккэ кыспышыгъагъу дунаим ехыжыгъэхэр. Синыбджэгъу хъалэлху игъонэмыс хуыгъэхэр ныбжыккэ дэдэху Чышхъашъо Дунаир къэзыбгынагъэхэр: Къэралбий, Джанагу, Гъузыр, Долэтбий, Хъабидэт, Султан, Шы-хъамбий, Аслъан, Шлуцлэжъ... Бэ мэхъу хыгу пэблагъэхуу шлу слэгъуэху шымылэжъэр.

Цыф дэгъубэ, ешлэштыгъэ е зикъэбар тхылъмэ кырыхыгъэ лы лүхэр слэгъугъэх. Пшлэш хъуна, Конфуций сылуклагъ. Лыжъэп. Жэккэ шлуцлэ плоккэ дэдэ тет. Ежыыр ины. Клочлэшху.

— Ошлэ? Кунцзы (Конфуций) ары. Илгъэс тхъапша тешлагъэр зыпсэугъэм. Минитлурэ шэитфырэм ехуыгъ. Шулян Хэ ятэ ышлагъэр. Чылэм кышыхыгъ. Губгъом кышыхыгъ. Тхъамыккэ дэагъэх ятэ-янэхэр, ау ятэ Хэ Шулян лыблэнагъ.

Сытым Конфуций шлу ылыгъоу кычлэккыгъ. «лушыгъэм кырыклуагъэр» зыфилорэ тхылъыр нэклубгъо мин фэдиз мэху. Сэри седжагъ. Ау, гъэшлэгъоныр, Сытым тхылъыр езбырэу кьело. «Изыгун еупчыгъ, — кьелуатэ Сытым, — тхъамыккэу баим емыубзэрэм сыдзущгъу уеплыра, бай зыхыккэ зышлэмышыжыгъэр сыдэу кыпшыхура?» Зэупчыгъэм кьело:

— Тэрэзэу сеплгы.

— Угу хэмыгъэккэ цыфхэм уамышлэмэ, угу кьсон фаер о цыфхэр икьоу умышлэхэмэ ары.

Сытым кысэплгы. Мэгушло. Сыдэу шхъэ дэгъу ила ежым... Етлани Конфуций кьеджэ: «Тэрэз шыпкэу ало: илгъэсшхэрэ цыф дэгъумэ хабзэр зрахыгъэмэ къэралыгъом ис цыфхэр гъабли зауи ямылэу гупсэфэу псэуштыгъэх...»

Сытым кысэплгы. Мэгушло, мэгушло. Шхъэ дэгъу ил. Конфуций ытыгъэрэ кьело:

«О шыклагъуу уишэн хэлъхэр дэмыгъэзыжышхуэхэмэ сыдэу-

штэу плэмычлэ илхэр бгъэсэштха?..»

Сытым кысэплгы. Мэгушло. Езбырэу Конфуций кьеджэ:

«Пачыгъэ делэр — тхъамыккэгошху,

Цыфхэр егъаплгъэх, ахэм ятыгъо,

Ылгъэх цэтхуыжы, лэ зы-щэфэжы

Бзэгъухэ купмэ ашхъэ лэ щэфэ...»

— Моккэ плэ! — ело Сытым. Сэлэгъу лышхо, пэккэ плоккэ псыгъом ылушлэ кьеклүхэ. — Конфуций! Кунцзы! Насыпышхо ил. Ахышхэ илэп. Унэ зэтетхэм ачлэсэп. Ау бай. Бай иакылккэ, чыгум тетхэм гупшысэу кьафигъэнагъэхэмккэ...

Сытым кьешлэжы. Ылэ кьелэты. Сэлэм кырехы.

— Тегъклуал! Илплэ есэхкы сшлэогъу, — сэлэ. Сытым зеушгъэ.

— Моккэ плэ! Ар о дэгъоу пшлэн фае.

— Пшгъо лужъум кыыхышэ цыф сурэт. Инэп, цыкклоп. Ылэхэр клакох, ынэхэр зэжъу, нэгъой лэпккэу кысчэху. Ытэмэ псыгъомэ хылыгъэ горэ ател фэдэу зиуфэзэ макло...

— Песталоцци. Иоганн Генрих. Швейцар. Ккэлэгъэджэ цлэрылу. Ары зытхыгъэр «Линградэр Гертрудэрэ», сабыир Иофшлэныр шлу ылыгъоу цыфышлоу зэрэбгъэсштым ехылыгъэ тхылъыр. Я 18-рэ ллэшлэгъу. 1824-рэ илгъэсым пчыхэм тхэу цысэзэ, хэччыгъ. «Хэччыгъэр» лагъэу кычлэккыгъ. Зэрэдунаеу Иоганн Генрих ыгъэгъ. Джы олэгъу, бэщ фыжэ цыккырылыгъуу къэгъагъэмэ ахэт. Орэдър маклэу клелүкы. Алоркэ Лев Толстоим, Ушинскэм, ары паклош, Макаренкэм. Зыпсэугъэхэ ллэшлэгъухэр зэтемыфэхэми, ядунээпелыккэу зэу шытыгъэх. Псэ пытэ зилэ теориер, цыфлэпккым ыштагъэр ЕГЭ-м ыгъэстыгъ. Джы сыд?.. Бэрэ зэлэккэ, зэдэгъушылэх...

Модрэр, Иоганн игъусэр. Еплгылу, лы гъэшлэгъон. Ащ фэдэ цыф гъэсагъэр маккэ непэ.

Къэсшлагъ. Итхылъхэм сяджэ. Тхъарылоу лэзаклохэм кьахылхъагъэр клочлэшху. Ау непэ бэдэмэ ар агъэпккэжырэп... Гиппократ. Къашлэ а ллитлур зэфэ-зыхыгъэр. Гиппократ — урым, грек. Эраккэ ыпэккэ шылагъ. Загорэр ахэм кьахыгъэх Архимед, Цицерон, Сократ, Аристотель. Гиппократ нэпцэ зэхакк. Грек, грек шыпкк. Ылэ ины, ылушлэхэр лужъу, уфэ-упцлэх. Тхъаклүмэшху. Ау ылэхъомбэ кыхыгъэх одых, фыжыгъ, пшынаом ылапэмэ афэдэх.

— Тэгъклуал, — сэлэ. — Сэшлэх сэ мыхэр. Атхыгъэмэ сяджэ. Неккэ!

— Неккэ! — сышыгуыгъэгъп, ау кыздырегъаштэ Сытым. — Неккэ! Псынэпкэ лъагэм тызехым, Песталоцци лэ кышыгъ: — Псыр куу. Лъэмыдж тельэп!

Гиппократ кэплэ, ау гупсэфэу шыт. Сытым «ителефон» кьышты, зыгорэм дэгъушылагъ. Сэплэ — лъэмыджыр псым тель мэху.

— Лъэмыджыр мыш тельгыгъэп. Джы тель! — сэлэ. Сеплгы Сытым. Къэнэшхыгъ. Сэнэгъе башэ къэсэлэккэ.

Шлгъум тжлүаллэ. Къэтэджы. Песталоцци тлапэхэр кьеубыгъы. Гиппократ шхъащэ кьытфешы. Нэгъуцу. Нэшхэи дэд.

— Сыда илажэр? — сэлэ.

— Грекхэм ллофхэр дэих. Етлани узмэ ахэху. Мэгумэ-кых, агъапэ. лэабэмэ агъэца-

клэрэп «Клятвэр», ебгъуклох, къуалъхъэ сымаджэмэ алахы. Ллэрэр бэ. Бэ дэд...

Чэшы, мафэ мы Дунаим шылэп, ау нахъ нэфынэ мэху, чылытагъы, чылышхуи мы Губгъом уащылоккэ. Джы мары ошъуапшэхэр кьытехъагъэх. Жъажъу, фэмыфэу мээеклох.

«Цыфышлүмэ ямэз» хылушъом лүт. Хыр тыжыкып пклэшгъом фэдэу, зэдиштэу мэуалъэ, хыорхэр мэджэгъу, къэшбох, мэлүшъашхэ. Сятэрэ сянэрэ джыри Шхомч чыгым члэсыгъэх.

Мы мэзыми маккэп шыпсэурэр. Цыф дэгъу, шыпкыагъэ зилэх, опсэуфэ дэхабэ алуагъ, уж дахэ кьагъэнагъ, — Сытым ежэ-ежырэу мэгущылэ.

— Сэкложы! — сэлэ. Сянэ апэ секлуаллэ. — Ышхъац фыжыгъэр дэнэ луданэм фэдэх. Ынэхэр нагъо, чэфых. Сятэ кьэтэджы.

— Иэнатлэ сил плоу узшомышхыж. Дахэ ло... Тэ тыожэшт...

— Теуубытагъа? — ело Сытым. Игуапэп Чым сытехъажы зэрэсшлэогъэр. Гумэккэу, зэккэ ынэгъу дахэ чылышлэу ыштагъэу кысэплгы.

— Щэ хэлэп. Иофыбэ кьэз-гъэнагъ Сытым. Бэ...

Шэу тымылэгъурэмэ шыкуау тымылэгъурэр ахэуагъ. Тэбыбы. Губгъомэ атетхагъ: «Пцлүсхэр», «Бзэгъухъэхэр», «Къахъапашэхэр», «Къэрабгъэхэр». Чыгухэр зэфэдэхэп: зыр пшэху стыр, адрэр мыжыуаккэ, зыр мэзым кыхышхы, адрэр псыхъошом ыпашхъэ ил. Зы губгъом къэгъагъэр из, мэлэшлүм гур кьегатхэ, бзыухэр шэджэгъу, адрэм бзэгъухъэхэр, Иэнэтлэ фаллэхэр, депутат нэпцлэхэр мэлшо стырым хэтых, псыфаллэм ригъэзыгъэх.

Зы псыхъо чьэр горэм дэжэ Сытым инэу кьышлүагъ:

— Еплл. Ащ ублэккымэ уккэ-гъожышт.

Сыд шылуа?

— Еплл. Еплл. Слэгъурэп. Нэшум сифэд. Пшагъор данэм фэд, лужъу, шыабэ. Тэклуатэ. Сытым мэгужажъо. Иофэу илэр бэн фае.

— Мыр умышлэуи?

— Сшлэрэп. — Сапашхъэ итыр лыжэ тхэоплэ од. Пэккэшхо тет. Мэлэ-лэа. Зыгорэ кьелуатэ. Псыхъо нэпкэ дэдэм лус. Пцэкэнтф ылыгъ. — Сшлэрэп. Грекштын. Ахэр чылылэм, мы дунаими шычлэрылох. Тхъэр ятагъ, лүш лэпкк.

— Сытым мэхы. Ауштэу ар шхэу слэгъугъэп.

— Мыр Соломон. Израиль-Иудей къэралыгъом ипачыгъагъ, илгъэ минич фэдиз тешлагъ Дунаир зыхъожыгъэм. Едж итхылъ.

Къэсшлэжы, седжагъ. Сшыгъупшэрэп икьэбар клэккхэр. Ахэм ащышэу сыгу икырэп: лэлынышхо илагъ пачыгъэм. Ащ тетхагъ: «Пстэури (дэгъури дэири) блэккышт». Пачыгъэр Иоф зыхафэккэ лэлыным тетхагъэм еплышъ, мэлэсжы. Зэрытетхагъэми фэд, — Иоф хылыгъэхэри — заори, гъаблэри, узхэри зэккэклох, илофхэр зыпкэ еуцожыгъ. Ау мызэгъогум римляхэр кьэбэных. Ядин имытхэри кьэбэных. Дэи Иофыр. Ылапэ еплы, зэпжыгъуеу лэлыным тетхэгъэ гушылэху «Пстэури блэккышт» зыфилэхэрэм зи яшлуагъэ кьапорэп. Соломон лүш, клочлэшху, итеплэ емылытыгъуу пхашэ. Мэгубжы. Ыгу кьылделу лэлыныр ылапэ кьыпетхышъ, джэхашъом тыредзэ: «Тумы Тхъэм уешл! Сьогъэделэ. Силофхэр дэих. Нахъ дэй

мэху зэпытых. Джы мары узыми сызэлгыштагъ.

Дворецым ишхъангъупчъэу Хылагъэмккэ икырэм тыгъэнэбзыр кыредзэ. Ар мэшлэты, мэджэгъу. Пачыгъэм ыгу зышхэу, хэпыджэ. Ау зэлъ... лэлыныу тыгъэнэбзым кьыубытыгъэм ыклоцл тетхагъэр елэгъу: «Джы мы узэ-рыфэгъэ чыплэри блэккышт!» Соломон зеуфэ. лэлыныр кьештэжы. Ылэ пелъхъажы. Мэлэс. Хэчыы. Иофхэр мэккэ-маккэу зыпкэ еуцожыгъ. Илгъэ 37-рэ ыгъэшлагъ Соломон. Ныбжы лэлыныр зыпхыжыгъэп.

Нэмыкк кьэбари Соломон кьыккэрыккыгъуу сыгу кьэккыжы. Къэралыгъо Иофхэм ахэсэу Соломон шыс. Пчъэм кьытеох. Къэхэ илофшлэмэ ашыш.

— Бзылфыгытлү уалэгъу ашлэогъу, зиусхъан. Мэггых, зэнэккыкху.

— Къэрэккэ. Бзылфыгъэхэр цыф пстэуми афэдэхэп. Ных, шылэныгъэм ылапсэх...

Къэхэх. Ангугхэр ихуагъэх. Пури мэгы, мапчэ.

— Къашуло, сыда гухэккэу шыуилэр?!

Зым кьело:

— Тэ зы унэ тычлэс. Пуми а зы сыхыатм сабий зырыз кьытфэхугъ. Чэшым сисабый згъэшхэнэу сызеклуаллэм, лагъэу кычлэккыгъ. Мы сигъусэм сэсыр сшлуитыгъуи, ежэ исабый лагъэу кысфыхыгъ.

Адрэр мэгъу, мэгы.

— Тэрэзэп ылорэр, тэрэзы хэп...

— Къах сабыир, — ело Соломон. Сабыир ыпашхъэ кьыралхъэ. Уклэккэ рео: — Мы сабыир тлоу гоши ныккэ-ныккэ бзылфыгытлүм афэшл!

Зым ело:

— Сыраз! Сэри серэмыл, сигъунэгъуми ерэмыл.

Адрэр кэгъулэ.

— Хъау. Сабыир шыумы-уккы! Сэ серэмыл фаеми, орэпсэу кьодый нэмыкк сыфаеп. Орэпсау сабыир!

Соломон ело:

— Сабыим янэжэ «шъу-мыуккы» зылуагъэр ары. Ты-ухыгъэ Иофыр...

Соломон кысэплгы.

— Бэшлэгъэн фае укы-зыккыжыгъэр, — ело. — Загъорэ амал силэш Чым сыдэплыы. Бэ гъэшлэгъонэу цыхыурэр чышхъашъом. Гъэсэныгъэр, техникэр, космосыр... Бэ, бэ. Ау цыфмэ яшэн-зеклуаккэу нахышлу хуухэрэп. Хъарамы, клуачлэ рапхы зэхэфын Иофэу кьэтэджыхэрэр. Сэмэркъэу, илгъэ минитфым зэо мин 15 шылагъ. Цыф миллиардым еху хэккэлагъ...

— Слэгъугъэп Мухъамэд. Слэгъугъэп...

— Сэшлэ кэпшлэогъу. Лениныр, Маркс, Сталиныр?! Джы укызыккккэ плэгъуштых Нерон, Гитлер, Наполеон. Сыд фэдиза ахэм яккэдылагъэр...

... Шхъангъупчъэр жым кьыреутэккы. Гушылэ макъэхэр зэхэсэхы. Сыккэллэ. Унэр нэфын. Дунай! Сидунай сыккэложыгъ. Сыд Иоф тельми мыр тхъагъ. Сибынхэр, скъошхэр, ныбджэгъу шыпкыгъэр. Уашьор, чыгхэр. Фарзэ. Шхъагуашъ...

ЛЪЭГЪО НЭФ

Уахътэмрэ цыфымрэ

Чэтэо Сусан

Хы Шыуцлэ Юшъом

Сэ къэзгъэшлагъэм хы Шыуцлэ Юшъом тлогъогогъо сыщылагъ. Илъэс тлогым сыкъехугъагъ, Адыгъ къэралыгъо институтым сыщеджэ-щтыгъэ ящэнэрэ курсыр къэсыу-хыгъэу практикэ щысхынэу лагерым сызэклом. Ар апэрэ клогугъ. Ныбжь сйлагъэми, сигупшысэ къэмыушыгъэу, слъэгъурэ хыр, хы Шыуцлэ, сй-лъэпкъ итарихъ, ащ къырыкълуагъэм есымыпхэу мээзэ Іапэ-цыпэ сыкъы-щылагъ.

Ятлонэрэ клогур ары нэмыкынэ-кІэ ащ сызеплгыгъэр. Джы акъыл уцугъэм сурэт зэфэшхьафхэр сынэгъу къыкІыгууоцтыгъэ. Мы аужырэ илъэсхэм нахьыбэу къыдагъэкІы хъугъэ тарихъ тхыгъэхэм къарыс-джыкІыгъэ гушшысэ цыпэхэр ошІэ-дэмышІэу сыгу къэкІыжыщтыгъэх.

Джашыгъур ары сйлъэпкъ, адыгъ лъэпкъым, гуфит-шхьафитэу сызе-гупшысагъэр. Тарихым инэкІуб-гъохэр хъугъэ-шІэгъэ зэщымышхэу зэхэзгъуоцхэзэ, зы къэбарэу зызэз-гъэфэгъэхэр.

«Къушхъэм лъэс лъэгъо бгъузэр къехы. Къушхъэ лъапэм къэсыфэ, одыкІэ мыдыкІэ зыгъазэзэ, мыжъош-хохэм къадеухъэ, къушхъэ цэкІэ папцІэхэм защедзые. ЧыпІэ горэхэм чыгъ кІэкІыхъэхэм зыкъышашти, лъэс гъогур агъэбылгыгъ. Нэрышэ-гуры-шэкІэ узэрэкІоцтыр къэогъоты. НэмыкІ чыпІэм лъагъор бгы цакІэм благагъу, блэгъэ дэдэу екІолагъ. Гъо-губгъум гомылоу хъотэ таутауш куур едзыхыгъ.

Мыщ дэжым ууцоу узыплэкІэ, шхъомч чыгъхэр куандэм мынахъ инэу къэлъагъох. Шымрэ лымрэ сакъэу ягъогу хагъэкІы. Къушхъэ лъапэмкІэ къырихыгъэ къэгъэгъэ уц зэхакІэм ымэ ІэшІу чыжыгъэу къыдехые.

Къушхъэ лъапэм шыур нахъ къэб-лагъэ къэси, хыорым ымакъэ нахъ на-фъу зэхехы. Зэхэмыф жъот макъэу къе-Іуцтыгъэм зехъожыгъ, шы-шыш макъэр чыюпсым хитІупшыхъэзэ, орыр нэпкъым къытелъадэ, къушхъэм къызеокІэ «клампІ» мэкъэшхор ащ къысхъажы. Лым елъэгъу хыорым ышхъэ тхъурбэ фыжыыр телъэу гуІэзз нэпкъым къызэрэкІурэр. Джаш фэдэ тхъурбэ фыжыыр зэфэдэкІэ нэп-къым Іуутагъ. МыжъокІэ ятІэу къы-зынэсыгъэм шыр лъабжэкІэ шы-цІанлгъэзэ къецІэнлгъэхы. Гъэзэгъу зытІукІэ шыур къушхъэ лъапэм къэ-сы. Шымы лымы агу къехъажы. Шыр шхомлакІэм егъузэ икІо ре-гъэхъу. Лым чф нэшІо-гушІуагъор ынэгъу къыкІэхъажы.

СэмэгумкІэ джы мээ зэкІэ Іуашхъэр къэлъагъо. ДжабгъумкІэ къушхъэм къефэхыгъэ мыжъошхохэу хым ылъэсыхъагъэхэр шызетелгых. Ады-кІэ, ахэм акІыбкІэ хым зехъу, зельы.

Лъэс лъагъор хылушъо шыпкъэм Іохъэ. Хыорхэу зызымышІэгъэу, ехыжыагъэу къзэрэфыхэрэр ащ къытелъадэхъ.

А зэкІэри зыгорэм къысиджыкІы-гъа, хъауми слъэгъугъэм елгытыгъэу акъыл кІыбым шыІэ гукъэкІыжым гум къыригъэхъагъа, лъэпкъ гукъэ-кІыжым? УпчІэм джэуап иІэп. Ау нафэу сэлъэгъу хы Шыуцлэ Юшъом

(Гъэмафэм сшыгъэ гупшысэхэр)

икІыжыынхэу къылухъэгъэ адыгэхэр: мэхъошых, адэмыех, кІэмгуех, абдзахэх, хъатикъуаех, мамхыгъэх — сыд фэдэ ады-гъэ лъэпкъ щышхэми — адыгэх.

«Шым тесылІыр хыс щыугъэ тклос мыухыжхэм агъэшугъ.

— Тыдэ укІорэ? Аджал улъэхъа? — Мырээзныгъэ зыхэлъ мэкъэ ІэтыгъэкІэ къыфедзышъ, зыгорэм ишыІупІэ еубы-тышъ, лІыр зэрэтесэу шыр зыбгъу рещэкІы. — Хыр къызыорэ уахътэм сэм-гъу лъэныкъорыгъазэу узэрэзекІон фаер пшІэрэба!

Сыдым фишІэна? Ащ фэдэ закІ мыщ къылухъэхэрэр, хым пэчыжыгъэу псэу-щтыгъэ адыгъэ, къушхъэчІэс абдзахэх, шъофрыс бжъэдыгъухъ.

Сипхъорэлъф шъэожыгъеу хы ШыуцІэм зычІэзыгъаорэм сызыхэт гупшысэм сы-къыхешы. Джыри есыкІэ зымышІэрэ са-бьеу илъэситф зыныбжым шъо ныбэлъэ гъэшщыгъэр щыгъ нахъ мышІэми, чыжъа-щэу хахъэм сэлэшъ сыфэгумэкІы. Ежъ мэгушІо, мэщхы, псычэтщырэу щтэр зымышІэрэм фэдэу хыпсым зычІегъао.

Хылушъо ныджэу сызыІутым нэлпгъ-гъум зыкІэредзы, къэмылгъагъо нахъ мышІэми, адыкІэ чыжыгъэу адырабгъу шыІэ нэпкъыр слъэгъуштым фэдэу ащкІэ сэлпгъэ. Хыр мэуалъэ, ныджым къытелъа-дэ, мыжъокІэ жыгъэйхэр зыдихыхъэзэ, зэкІэчъэжы. Джа слъэгъурэ псым фэ-дэх сигупшысэхэри, къагъэхъэзэ къысте-лъадэх, сигъусэ кІэлэцІыкІухэм амакъэ зызэхэсхыкІэ, ащ къыкІыгъэщтагъэ фэ-дэу хыорыр зэкІэчъэжы. Жыыр сфи-мыкыгъоу сыгуІэу, сыгуІэу сакыхъужы.

Гупшысэ куухэу сызыутІэрэхыгъэхэр къысхъырифэу Дамир ымакъэ джыри къэлугъ:

— Нан, нан, мо зэ къяплгъи сэ къэз-гъотыгъэхэм...

Сабыеу къысэкІолагъэм ыІэмычІэ чІэлъ мыжъо зэмышъогъухэу зышыгу-шІукІыхэрэр сигъэлъэгъугъэх. Налмэс-налкъутэу уцышъо, чІэпцІэ, шхъонтІэ зэ-хапхъэхэу Іэгу зэкІэхыгъэм илгых. Апэ-ррэу хыр зылъэгъугъэ шъэожыер къыс-фыхъмыкІэу бэрэ зэрэхэсыгъэм ишыхъа-тэу, ыІэгу зэльэгъэ шъолчырхэр иІэх. Мыжъо жыгъэм къепхъэкІыгъэ пшэхъо цІынэр Дамир ыІэгъуамбэхэм япкІыгъ.

Джа мыжъо-пшэхъо зэхэгъэкІухъагъэм афэдэу дунаим гупшысэхэр къыщекІокІы, гухэлхэр щэбагъох, гумэкІ мыухыжым хэмькІэу цыфым игъашІэ къехы. На-хыбэм ягухэлхэр, ягумэкІхэр унэ-гъошхъэфэгъазэмэ, лъэпкъ гузэхашІэм къыфэушыгъэхэри къахэкІы. БэшІагъэу блэкІыгъэм щэмыохъоу къегъээзжы, къегъэбырысыржы лъэпкъым итарихъ щыщ нэкІубгъохэр, ахэм зафэзыгъазэ-рэм чэщ мычъыабэ къыфахы.

Мы тыздэщыс чыпІэр зегорэм быры-сырэу цыфышхъэр зыщашэу, нэпсыбэ зыщырагъэхэу, ятгъэжымэ чыгуужыыр зыщабгынэгъэ, аужырэ лъэужхэр къызы-шагъэнэгъэ чыпІэ.

ЛпэшІэгъум ехъурэ уахътэу зэтынэ-кІыгъэм хы ныджыми зихъожыгъ, мыжъохэри хъокІыгъэх, хыпсэу дэти зызэблхыгъ, хыормэ джы къахъырэр нэмыкІ псыщыгъ. Гупшысэмэ сакы-хъыщ зэпытырэ макъэр джыри къэлугъ:

— Нан, нан, сыда мы псыр зыкІэщы-угъэр? — еІо, нэшІуцІитІур укыгъэу къыздэплгыерэм упчІэу къытырэр гъу-нэчъ.

— А си Дамир, а сикІэлэ цыкІу, мы хыпсыр зыкІэщыугъэр адыгэхэр бэрэ щыгъыгъэхшъ ары.

Сэ сигушъыгъэ къыкІырэр иакъыл къы-убытыным лъыкІыгъахъэрэп илъэситф зыныбжъ сабыим. Сэри ащ гурызгъэІо-ным сыпылгышхоп. Сигупшысэмэ закІэрысчынэу сыфэмыеу сыдми джэуап есэтыжы.

Тыкъыздэклуагъэхэу Шхъэлэхъо Ала-динрэ Светэрэ ясабийхэу Айшарэ Мадирэ нэрэ хым къыздэтщтагъэх. Ахэмэ сигуп-шысэ зафегъазэ. ЛпэшІэгъум къехъугъэу, егъэзыгъэкІэ «сыгу-сыбгъэ» зыІозэ зи-мчанэ къызэзынэкІыгъэхэм къадэшчы-жыгъэхэу псыр зыгъэустхъоу хэс кІэлэ-цІыкІумэ синэплгъэу афэсэгъазэ. Айша, илъэс 12 горэ нахъ ыныбжъэп, кълэо:

— Тот Сусан, мы хыр занкІэу зы-зэпыпчыкІэ сянэжърэ сйлахылхэмрэ ццэсэух Тыркуем. Моу къысэти теле-фонкІэ садэгъэгушъыІэба... — Телефоным-кІэ, адыгабзэкІэ къыригъэшІыкІытІукІэу адэгущыІэ янэжъа игупсэхэми. — КъэкІонхэу къысалуагъ. Ежъхэми хынэп-къым зыщагъэпекІы, — еІо.

Ары, дунэежъ мыгъу, хъау цыф цыкІу мыгъу, адыгэ итэкъухъагъ. Тыдэрэ чыпІ о узчымыпсэурэр, тыдэрэ къэхалъ уикъупшхъэ зыдэмылгыр. Ащ фэдэ къэгъотыгъуай... СызэкІэзыубыгъэгъэ гуп-шысэмэ залэкІэсхын сымылгъэкІэу тыкыІуыкІыжыынэу зытэгъэхъазыры. ГъэшІэгъоным анахъ гъэшІэгъон сшы-хъугъэр, псыхъоу Ашэ, шыгъушчыпсыр зы-зыщытедгъэчыжыырэр, хым зэрэхэлъэ-дэжыырэр ары. А си Алахъ, нитІумэ пщы зэрамыгъусырэм сыщыгуазэти сшІошъ хъугъэ нахъ...

Псыхъор къаргъо, пцэжыгъеу хэсхэри цыфы хэхъухъажыгъэм фэдэхэу, цыф хэхъагъэкІы щтэхэрэп, акІэ агъэсысызэ ІосыкІых нахъ. ТпкІу сызэкІуатэм, мет-ритІу фэдиз зишъомбгъуагъэ хъужыырэ псыхъор хым хэлъадэ. Хъау, лъагъу къе-чъэхъу шытэгъ, армэ згъэшІэгъоныгъа? Пури зэголгых, псыхъом ипс зэрэхэлъа-дэрэр ІудэнакІэ фэдиз ипсыгъуагъэу хымрэ псымрэ азыфагу, пситІур псыкІэ гошыгъэ. Уеплгъымэ зэрэхэлъадэрэр олъэгъу.

Хъаджыкыо къызытэгъээжымыи, пчы-хъэшхъэ чыІэгъагъэмкІэ тятэжымэ ячІыгу гъэшІэгъон чыпІэу иІэхэр къэтплгы-хъагъэх.

Жъымэ яІуашхъэ къыхэщэикІыгъэу, илъэагъэкІэ метрэ 50 хъун-мыхъунэу къэлъэгъуагъ. Сыгу лъэшэу зыплгытыгъ. Лыжъэу лъэкІы къарыуи зымыІэу, сабы-им фэдэ хъужыгъэу, ау джыри хэтрэ ныбжыкІэ елгытыгъэмэ акъыл чан зэриІэр, Іушъу, къэбарым едэлумэ, хэ-лгыр ычІэ еІэбэхымэ ыкІылу къышІэу зэ-ррщытыр ары.

Е-о-ой, тятэжъ паштэх, икъун гушэ шыгу жъэрэжыагъэба а гъогу мыблэгъэ-мычыжъэр шъокІуфэкІэ. Псэ гушэр Іэ-шІуба! Нэшхъыгъо сфэхъоу сыщытыгъ тІэклурэ. А гупшысэмэ апшІуекІорэ, ябэ-нырэ, зэбгырызыфырэ макъэр зызэхэ-сэхым:

— Нан, нан, сыда узэплгырэр? КІэлэцІыкІум гурымылон гупшыс... — Къушхъэм сепІыон, — еІуагъ, сабыигур сыІуэным сыщыштагъ. Ау бысымым ипшгъэшъ Іуш нэжгъурым къыІуагъ:

— Жыхъэр радзыхыжыщтыгъэ...

— Нан, некІо, некІо, тыІугъэкІ, ори урадзыхышт, ори унанэба? — Зэ-хихыгъэм сабыигур ыгъэцІыкІугъэу сиукъудыгъ.

— Хъау, сэ сырадзыхыжыщтэгъ, — есэлэ, ау ышІошъ мыхъоу, цы-хъэмшышыр ынэгъу къыкІэщы къыс-Іоплгыхъэ. — Сыда узкІырамы-дзыхыжыщтыр?

— Ащ фэдэ хабзэ шыІэжъэп, — къэІогъу сыримыгъафэу къызы-Іуепхъоты Айша. Ащ пыдзагъэуи бэшІагъэу блэкІыгъэм икъэбар къыІотэнэу регъажъэ. Илъэсишъэ пчъагъэкІэ узэкІэлэбжымэ ары ар зы-хъугъагъэр, ашыгъум адыгэмэ унэшъо пыгъ ахэлгыгъ. Жы хъурэр, зишІуагъэ къэкІоужыын зымылгъэкІырэр Іоф-къэгъанэу ямыІэнэу къушхъэ хэхыгъэ лъагъэм радзыхыжыщтыгъэ. Ащ «жы-мэ якъушхъэкІэ» еджэщтыгъэх. Шап-сыгъэ лыжъэу Тлахырэ илъэсишъэ ыныбжыгъ, ау джыри иІоф Іахъ ышІэщтыгъэ. Ау къыгурыІоцтыгъэ ыкІуачІэ зэрэхэкІырэр, бэ зэрым-гъэшІэжыщтыр. Жъымэ яІошхъэ гъогу тыханкІэ къыфэнэжыгъэ хъа-тэ зэрэщымыІэжыыр.

А мафэри къэсыгъ. Ыкыо нахъыжъ унэм кыхыи, зи къырымыІоу ына-плэхэр ридзыхи, ятэ ыпашхъэ кыи-цуагъ.

— Сыдигъу? — Лыжъэу Іофыр зытетыр зышІэрэр къэупчІагъ.

— Джыдэд, — ыІуагъ къом.

ШокІыпІэ зымыІэ Іофэу щытыги, тыми зи ыІуагъэп. Къом ыІаплІ иІэу рыхыжыагъ. Ынэмэ нэпс къатыри-хъогагъа е нэмыкІа? Сыдми лъагъом хэлъ такъэм еІыІапуи зэхэфагъэ, яти ІэкІэзыгъ. Лыжъым ищхы макъэ къом ышхъэ къыригъэІэтыгъ.

— Сэри мы чыпІэм ош фэдэу сятэ пашгъэр къэсхысэ сыщылъэпэ-гъагъ, — упчІэм емыжэу лыжъым къыІуагъ.

КІалэр егупшыси, цыфмэ амы-шІэрэ гъочІэгъ горэм ятэ къычІини, къыгъээзжыгъ. Шъэфэу мафэ къэс ышхыштыр фыхыти, къэбарэу чылэм дэлгыр фыІуатэгъыгъэ. Аузэ чылэр пыидзэм къыуцухъагъэу, хэкІыпІэ цыфмэ къафэмынагъэу, Тхъэм ынэшІу къащифэнэу елъэлухъэзэ, Тлахырэ къахэхъагъ. БэшІагъэу щымыІэжыкІэ алгытэщтыгъэ цыфыр Тхъэм ІэпыІэгъоу къафигъэкІуагъэу алгытагъ. Зы цыфыпсэ ымышІэрэ гъочІэгъ шІункІымкІэ къызэпырещы-хэшъ, тыгъэр шІэгъу зыщынэфрэ гъэхъунэ дахэм къырещэх. Пыим зэрэдэекІошт шІыкІэр шызэдаштагъ а чыпІэм. Къызщымыжэщтыгъэхэ лъэныкъомкІэ къэкІыхэшъ, зы нэб-гырэ къэмынэу къякІугъэ пыир зэхакІэ. Джаш щегъэжыагъэу жы-хэр агъашІохэу, рамыдзыхыжыхэу хъугъэ», — къыухыгъ пшгъэшъэ-жыем къэбарыр.

(ИкІлгъу х 7-рз н. ит).

ЛЪЭГЪО НЭФ

Хы Шлуцлэ Лушъом

(ИкIуэх).

— Сыдэу дэгъуа, синанэ бэрэ, бэрэ сийшэ, — ыуи спшэ зыкыридагъа сипхьорэлъфым.

— Сэ синанэу чыжъэу шылэри бэрэ шылэшт, сэ сыщэлэфэ нэс, — Мэдини кылуагъ.

— Ары шъхьайклэ нэнэжъхэр ылорэп ныла? Айша кылотагъэм тэтэжъхэр ары радзыхыжыштыгъэр ело, — ыуагъ Дамир.

— Айша, нэнэжъхэр радзыхыжыштыгъа? — кэуупчлэ Айша ышнахыклэу Мэдин.

Айша ынапцхэр зэхигъахы, тIкIурэ егупшысагъ. Сэри пшэпшэжъыем иджуапыштыр сшлогъэшлэгъонэу сажэу сыкэуупчлэ.

— Жыгъэбг ело нахь, ащ лыжымэ ялуашъхэ ылорэп, арышъ, жы хьурэр зклэ лыжы ныуи радзыхыжыштыгъэ.

Пшэпшэжъыем кытыгъэ джэуапым пыдзагъэу кылуагъэм джыри гупшысэм сытыриштыгъ. Ахэр шлу амылэ-гуклэ радзыхыжыштыгъэп, хэбзэ гъэуцугъэ лъэпкъым илагъ. Шылаклэу ямылэм рицэллагъэх а хабзэм. Лъэпкъым бэ кырыкIуагъэр. Хылушъо шапсыгъэмэ ары а кэбарыр зэрахэ-лээр. А жыхьэр рамьдзыхыжынынэу кызыхэкIыгъэм нэмыкI кэбар пылээр. Пшыгъор зэратыштыр кыяхынымкIэ лыжыым ишлуагъэу кэ-кIуагъэр нэмыкIым епхыгъэу кылуагъэ. Сыдэу шытми, зыфэкложърэр зы — жымэ яакыл уасэу илэр, лушхэу, чыжъэу плъэхэу зэрэшытыгъэхэр ары. Ахэр зиупчIэжъэгъухэм джырэ лъэхъан ялоф тэрэзэу мэхъу. Сабый плунымкIи, пшэ-рыхъаным шъэфэу хэлъыри, цыф эдэгущылаклэми, шэн-хабзэу адыгэмэ ахэлъыгъэхэри тэрэзэу зепхъанхэмкIэ яшлуагъэ кэкло. Унагъохэу зисабый-хэр ныжъ-тыжъхэм акIэрысыгъэхэр

(Гъэмафэм сшыгъэ гупшысэхэр)

унэгъо зэфыштыкIэм, Iэдэбым, шъхьэ-кIэфагъэм, гукIэгъуныгъэм нахь апэб-лагъэ мэхъух. Ащ фэдэ унагъохэу жы-мэ шъхьэ-кIафэ зыцарахэу, уасэ зышафашIэу, упчIэжъ зышашыхэрэм ащанпугъэ сабийхэм шылэныгъэр нахь кыафэпсынклэ мэхъу. СызыутIэсхыгъэ гупшысэмэ сахэтэу, гъэхъунэ игъэкло-тыгъэ ин горэм лъагъоу тызпетым тыпы-рицагъ. Гъэхъунэм ызыбгъукIэ ады-гэмэ яхышъэ епхыгъэ хъапшыпхэр зы-шашэрэ цIэлэ цыкIу шыт. Мышч чыжъэу кыкIыкIи, хъакIэу кэклогъэ цыфхэм, зыдэшылэгъэ чышIэр агу кырыкIы-жынынэу, нэпэплхэр шашэфых. Адыгэм итарихь ихышъэ зэрагъэшIэным паеп зыкIащэфырэр, хъапшып цыкIу пэпчъ шылэныгъэ псау пылэ.

А шапIэм тызыблэкIым, сэмэгумкIэ тыгъэхъажъур зышъиджэгурэ гъэхъунэ убагъэу, кэргъагъэр хэгъэкIи зы уц-лаккы зэрымытым, тыгъужъ кэды-кыгъэр ыцхэр кыгешпугъэу шыт. Итеп-лэ гуи. Джыдэдэм кыотхьощтым фэд.

— Нан, мыр хъа? — елошъ, егъашIи тыгъужъ зымылэгъугъэ сабыир кы-супчIы.

— Мыр тыгъужъ, ар шынагъо. Мэл-хэр, цыфхэр, унэгъо псэушъхъэхэм ате-банэзэ ылыштыгъэ, — сIуагъэ. — Тот Сусан, дэгъоу рашIагъ ашыгъум мы тыгъужымы, — ылуагъ Мэдин. Тыгъужы-жым ыбгъукIэ бгъэжышхо, итеплэ гуи-х-псыхышхоу кэалъагъо. Иина-гъэклэ метрэ ныкъом нахыб, ытамэ зэкишмэ метритIум клахэ. IэрышI пкъэум ыльэбжэ кэргъэшыгъэхэр хэ-гъэнагъэу тес. Цыфэу кыкIуалIэрэмэ зи кыаримылоу рэхъатэу тесми, зэгорэм хэлъыгъэ мэхъэджэ нэшанэр ынэмэ кыакIэщэу кыаплъы.

— Мыр сыд бзыуа, нан? — ело Дами-р.

— Мыр бзыоп, бгъэжъ, — кыреложы Мэдин.

— Мыр бгъэжъ шъхьайклэ, ари бзыу, ащ фэдэ бзыу лъэпкъ мыр, — кыафызэ-хефы Айша.

— Мыр бзыу шынагъу, мэхъадж. Шлулэгъурэба цыфмэ апугъэу, агъэ-лорышIэ шъхьайклэ, мэхъэшэхъо шына-гъор ынэмэ кызэрэахыгъэр, — кыа-фелуатэ ишъыпкъэу Айша бгъэжъыр кэззыплъыхьэрэ клэлэцыкIумэ.

— Адэ мы бгъэжымы мэл фэхына? — кэуупчлэ Мэдин.

— Мэл ащ фэхынынэпштын, ау тхъа-кIумкIыхэ кыуыбытмэ ыхын кыс-шIошIы, — кыреложы джыри Айша. — Модэ моу шъуплби, нэпэплэ сурэт зы-тырахынэу чэзым хэтхэм. Ныбжыи ухэмэ саготэу зытырызгъэхынэп сурэт, — ело Мэдин.

— Сэри зытырызгъэхынэп, сыфэхэп ур зиIэягъэм сыготынэу, — ареложы Дамири. — Нан, нан, сурэт стырябгъэхы-на? — елошъ, Дамир кысэуупчIы. — Уфэ-мыеу плуагъэба, — сэлэшъ, сэшхы.

Сабый гъэшIэгъонэу зэхэлъ. Нахыжъ-хэм кылуагъэм адыригъэштагъэ фэдэми, ежъ ыгукIэ джыри а ыльэгъугъэр зэхи-шIэным зэрэнэмысыгъэм ишыхъат а гушылэхэр.

ДжабгъумкIэ зыкызытэгъазэм псы-кыфэхэр кэтлэгъугъэ. Ежъ тымылгъэ-гъузэ, джыри гъэхъунэм тыкымыхъагъэу ащ ымакэ стхъакIумэ кыридагъ, псы цынамер кытIуилъэсагъ. Джы мары тапэшъхэ шыпкъэм ит. Псыкыфэхым ильэагъэ метрэ 30-м къэхъун фае. Плу-этеутыгъэу гъэпсыгъэ. Апэрэр нахь лъа-гэм кышъежъэ, ар псы устхъуагъэу,

мыжъошхохэр хэлъэу ыльапсэ щызэлэклэ, етIанэ ятIонэрэу нахь лъхъанчэу кыфэхэу регъажъэ. А ятIонэрэу кыфэхэрэ псыхъо цыкIу кыпшIошIэу кэнау дэтIыкIыгъэу, ишъомбгъуагъэклэ метрэрэ ныкъорэ нахь мыхъурэм тхъурбэр шъхъашыгъэу, мысысэу шесэу, псыхъоу Ашэ хэлъадэ. А псы устхъуагъэр Ашэ ыщыпэ нэсэу, зэрэсIуагъэу, хым хэлъэдэжърэр кыар-гъо мэхъужы.

Дунаим ишъэфхэр гъэшIэгъон дэ-дэу зэхэлъых. КъэбгъэшIагъэм ащ шъхъу зэмыгъэшIагъэми, ычIэ унэмы-сыгъэу, упчIабэ уиIэу, Дунаим уехы-жышты. Налмэс-налкыутэу, нэплэхъ су-рэтэу зэхэлъ тидунай.

Псыкыфэхым сабийхэм псы шIоркыр нахь лъэшэу агъэустхъоу зыхатэгъуагъ.

— Ори кыяхахь, зэкIэми тына-сымышIонэу, — ылуагъ Айша. Нэпэ-еплэ сурэтхэри мы чыпIэм шызытет-хыгъэх.

Айшарэ Мэдинэрэ кIыбым шыIэ акыылкIэ кыабытыштыгъэу кычIэ-кIын зэрэнэсымышIохэр. Илъэс пчъагъэклэ узэклэбжымэ, хэкужыр зыбгынэгъэ Шъхъэлахомэ кыадэпш-жыгъэ сабыи а псым хэсыгъэхэр. Ятэу хэкужым кэзыгъэзэжыгъэм шидзыгъэ лъэпсэдэчъыхы ахэр.

Сыпшыгъэу, ау слъэгъугъэм гу-мэклэ мыухыжым сыхидзагъэу кэз-гъэзэжыгъэ пчыхъэм. Шылэныгъэ пчъагъэ зынэгъу клэкIыгъэу, гъэшIэ гъогу пчъагъэ зэпызычыгъэ цыфым фэдэу сызэплъыжыгъэ. Сыгоу кэбыр-сырыгъэм ихыкIрэр кырыпотэнэу жабзэ шымылэу кысышхыгъэ. — Сызэгъолъыжымы сыхэмычыжы-шъоу, гоу гумэкIым зэлыштагъэр мы-рэхъатыжъэу чэцI клахэ хьугъэ.

ЧЭТЭО Сусан.

ГЪУКИЭЛИ Нурбий

ПСЭГЪУБЭ КЪЫНОТАГЪЭХЭР

(КызыкIэлыкIорэр
Юныгъом и 10-м кыдэ-
кIыгъэ номерым ит).

ХЪАДАГЪЭМ ТЕСХЭР

Бэщ IэрышIэу Чэлэмэт ылыгъым зытыримыгъакIэу, рыджэгъу фэдэу ыпэкIэ чы-жъэу кIидзыкIымэ, кыб-гъукIорэ гъогурыкIомэ нэ-гушIоу шлуфэс арихыжы-зэ кыакIоу залэгъум, хъа-дагъэм тес лыжъхэр гъэ-шIэгъонэу зэплъыжыгъэх. Чэлэмэт лыжъ гурыт, кыб-бэ-бжъэбэ хъазыр. ПаIор Iэтыгъэ, ыпэ огу ины, ынэп-цэ Iужъумэ нитIур пхы-рижъэу кыапхырэплъы. ЫшупшIэхэр пхъэлукIэн зэтэчыгъэхэу бгъузэх, кы-питIур тхъакIумэ цыпэмэ анэсыхъэхэу кIэлэнтхъа-гъэхэу зэрэшытым Iушхып-цыкI зэпытэу кыпшгъэ-

хъу, итеплэзэ закъо щхыныр кыпшгъэахэ. Ар кыюплъы зыхъукIэ, цыфмэ ахэмылгъэу зыгорэ кыпшхылагъоу кыпш-шегъэхъу. ЕтIани зы шэн гъэ-шIэгъон хэлъыгъэ лыжыым. Зыгорэм кэбар цыпэ кыгъэ-сысыгъэмэ, IэпIасэу кыкы-дымэ, кыкIаIэзэ ышIэрэ тIэ-кIур кыогъу кыурымгъалъхъэу илалъмэкъ кырегъэунэкIы, ку-ным хэсэу, кымыгъэгъушыIэу зы нэбгырэ закъо кыгъанэрэп.

— Чэлэмэт кэкло, ушхышт-мэ кыблагъ, — шъхъангъуп-чъэм иплъызэ, шысымэ ашыщ горэм кылуагъ. — ГъэрекIо Шъаокъомэ яхъадагъэ тытесэу «Тхъаматэм нахыи унахь Iу-ша?» зыфилорэ кэбарыр Чэ-лэмэт кызыелуатэм, Щэри-фэкъо ныбэшъур зыщызыным фэдэу щхызэ зэрмыр хъугъа-гъэ. Псы рагъэшъуагъ, етIыр-гугъэх, мыхъу зэхъум, жэхэ-уагъэх, ау зэтенагъэу хэшэты-кыштыгъ. Лым кIэуцохи унэм ращыжыгъ. Щагум дэтмэ Щэрифэкъор гъэу кыащыхъу,

«кыюмыкIуштмэ, хъадагъэ умыкIу, сэмэркъэу Iофэп, гур зэ-гочын ыльэкIышт» алоштыгъ, альэшъужырэ лым кIэлъып-лэжыхъэхэ. ГъэшIэгъоны, а кэбарыр хэт кылотагъэклэ, цыф шхэу плъэгъуштэп, мыд-рэм кыырымгъажъэзэ, щхы-ным даублэ. ШыI ащ фэдэ цыфхэр, кэбарыр гукIи пкы-шпюлкIи зэхышIэу, зэчый хэлъэу кылуагъэу. ЕтIанэ, Чэлэмэт зыкIыралорэр сшIахэрэп, тэрэ-зыр — Чылэмыт.

— Сыд шъуIуа зытыралы-кыгъэр? — кэуупчIагъэх.

— Алахымы ешI, — кы-пидзэжыгъэ лым зыми зи кымыло зэхъум, — е лIакъом шыщ горэм лыхъужыныгъэ зэрихъэу чылэ кыуухъумагъ, е кыоджэхъ-кыоджэхъ ешIэхэу чылэ аритыгъэп. Мары тигъу-нэгъур чэлым кычIэхъухъа-гъэти, Чэлыхъу фаусыгъ. Лъап-сэ имыIэу ар шытэп, ау усы-мыгъэпцIэштмэ, сшIэрэп.

Ахэр язэрэгъалохэзэ, Чэлэмэт кыэси унэм кыхъагъ.

Фэтэджыгъэх, сэлам зэра-хыгъ, зи амылоу тIэклурэ шысы-гъэх. Унэм кыиуцогъэ кIым-сымыр шIокIыхъалоу, зэрыгу-шылэштыгъэхэм пидзэжыгъэу кыпшгъэахъоу, бысымэу шы-сым ынэхэр эжъоу зэфищэхи, кыхъагъэм кыеплъызэ кы-луагъ:

— Чэлэмэт, хъадагъ укыыз-дэкIуагъэр. ОшIэба? — бысы-мыр гукIэ зэрэщхырэ ынэмэ кыакIэшыгъ.

— СэшIэ зэрэмыджэгур, — Чэлэмэт купыры кызэрэщы-гугъырэр кыгурылуагъ.

АщкIэ Iофыр ухыгъэ зэрэ-мыхъуштыр ашIэу, чIэгъчIэлъ упчIэмрэ джэуапымрэ зыфэ-гъэхыгъэр кыагурылоу, кы-хъагъэри шысхэри зэрэушэ-тыжъхэу зэплъыжыгъэх.

— ОшIэмэ, кылуат зыгорэ, — кыэлъэлуагъэх.

— Сыд кыэсIотэн, ау сэ згъэ-шIагъэр згъэшIагъэу кыэсIотэн сымышIэ фэдэу сышысынэп.

— Чэлэмэт IэрышI бэщыр ыгъэчэрэгъугъ, кылоштыр ащ

тетхагъэу кыпшгъэахъоу бэрэ еплъыгъ, етIанэ кыурэу джэхашъом телъхэр бэщ цыпэмкIэ ыгъэкошыгъ.

ЗэкIэри кыэлэсагъ.

— Мыпчыхь ар кызысэ-хъуллагъэр. Моу сыкыежъа-гъэу сыкыакIозэ, тигъунэгъу лыжыыр кысылукIагъ. Хъа-мау ары зыфаслорэр. «Тыдэ укIора?» кысэуупчIыгъ. Сыздаклорэр есIуагъ. «Сы-кыбдэкIуагъэмэ дэгъугъэ, ау шахъо сежъагъ, сыкыэ-клон слъэкIыштэп. Сфеложэ сызэрэфэтхъаусыхэрэр. ТхъаусыхакIо тIо кIохэрэп» ылуагъ.

— Ымылэжыштмэ, егъэ-зыгъэп. Тхъаегъэпсэу. Тхъэм шIукIэ факлохъу щегъаI, — бысымым кылуагъ.

— Ари хабзэм кыдэ-кIогъэ шIыкI, сэлам арагъэ-хыжырэ фэдэу зэфэтхъа-усыхэ.

(Джыри
кыкIэлыкIошт).

Зыгъэпыт, «Адыифыр»!

«Адыиф» Мыекъуапэ — «Ростов-Дон» Ростов-на-Дону — 16:36 (8:18).
Ионыгьом и 10-м Мыекъуапэ щызэдешлагъэх.
Урысыем гандболымкIэ ибзылфыгъэ командэху суперлигэм шешIэхэрэм язичэзыу зэлукIэгъухэр гэшIэгъонэу кIуагъэх. «Кубань» «Звездам» зы IэгуаокIэ зэрэтекуагъэр кыххэтэгъэщы.

Мария Гарбузрэ Инна Суслинамрэ.

«Адыифыр» «Ростов-Дон» шешIэщыгъэхэ Инна Суслинамрэ Мария Гарбузрэ гушылэгъу тафэхуэгъ. Пшгъашгъэмэ Мыекъуапэ зэрэщымыгъушхэрэр, шIукIэ агу кызырэкIыжыкIэ кытаIуагъ. «Адыифым» зигъэпытэнэу, гъэхъагъэхэр спортышхом шишIынэу фэлъэIуагъэх.

«Адыифыр» «Ростов-Дон» шешIэщыгъэхэ Инна Суслинамрэ Мария Гарбузрэ гушылэгъу тафэхуэгъ. Пшгъашгъэмэ Мыекъуапэ зэрэщымыгъушхэрэр, шIукIэ агу кызырэкIыжыкIэ кытаIуагъ. «Адыифым» зигъэпытэнэу, гъэхъагъэхэр спортышхом шишIынэу фэлъэIуагъэх.

Сыдигъуа зешIэщтыр?

Мыекъопэ гандбол бзылфыгъэ командэу «Адыифым» 2011 — 2012-рэ илээс ешIэгъум суперлигэм зэлукIэгъоу щыриIэщтхэм тигъэзетеджэхэр ащытэгъэгъуазэх.

Я 3-рэ ешIэгъу
27.09.11
«Динамо» Волгоград — «Адыиф»
Я 4-рэ ешIэгъу
12.10.11
«Адыиф» — «Астраханочка» Астрахань
Я 5-рэ ешIэгъу
26.10.11
«Кировчанка» — С.-Петербург — «Адыиф»
Я 6-рэ ешIэгъу
03.11.11
«Адыиф» — «Луч» Москва
Я 7-рэ ешIэгъу
09.11.11
«Университет» Ижевск — «Адыиф»
Я 8-рэ ешIэгъу
21.12.11
«Адыиф» — «Кубань» Краснодар
Я 9-рэ ешIэгъу
25.12.11
«Звезда» Звенигород — «Адыиф»

«Адыиф» — «Лада» Тольятти
Я 11-рэ ешIэгъу
05.01.12
«Ростов-Дон» Ростов-на-Дону — «Адыиф»
Я 12-рэ ешIэгъу
10.01.12
«Адыиф» — «Динамо» Волгоград
Я 13-рэ ешIэгъу
15.01.12
«Астраханочка» Астрахань — «Адыиф»
Я 14-рэ ешIэгъу
20.01.12
«Адыиф» — «Кировчанка» С.-Петербург
Я 15-рэ ешIэгъу
25.01.12
«Луч» Москва — «Адыиф»
Я 16-рэ ешIэгъу
31.01.12
«Адыиф» — «Университет» Ижевск
Я 17-рэ ешIэгъу
15.02.12
«Кубань» Краснодар — «Адыиф»
Я 18-рэ ешIэгъу
22.02.12
«Адыиф» — «Звезда» Звенигород.

финалым хъхъащтых. Плей-офф шIыкIэм тетэу зэлукIэгъухэр зэхъащтых. Апэрэ чIыпIэр зыхыгъэр я 8-рэ чIыпIэм щытым дешIэщт, я 2-рэ чIыпIэм щыIэр я 7-рэ чIыпIэр зыхыгъэм Iу-кIэщт. Теклоныгъэр тIогъогъо кыдэзыхырэ командэр ыпIэклэ лыкIогъэщт, медальхэм афэбэнэ-нэу фитыныгъэ иIэщт. Пчъагъэр зэфэдэу ешIэгъур зауыхкIэ, метри 7 хуэрэ тазыр дзыгъоохэр командэхэм агъэцкIэщтых, теклоныгъэр зыхышхытIэр ащкIэ кыххъащтых.

Я 9 — 10-рэ чIыпIэхэр зыхыхэрэр суперлигэм кыххэнэ-жышхтхэми тшIэрэп. Енэгъуагъо ахэр апшхэрэ купым апэрэ чIыпIэхэр къащыдэзыхыгъэхэм адырагъэшIэнхкIэ. Ащ ыуж суперлигэм кыххэнэщтыр кьэнэ-фэщт.

«Адыифыр» зыфэбэнэщтыр шьошIа?

Медальхэм ащыщ кыдыхын ылъэкIышхтэу зыми кытытIуагъэп. Европэм икубокхэм афэбэнэ-нэу фитыныгъэ иIэн ылъэкIышхтми тшIэрэп. Апэрэ чIыпIэфымэ ащыщ кыдыхынэу тикомандэ тышхыгъырэпышх, арузытэу кьэтэлэ.

2011-рэ илээсым «Адыифым» я 8-рэ чIыпIэр кыдыхыгъагъ.

Илээс ешIэгъоу тикомандэ ригъэ-жыагъэм зыщыгъэпытагъэп. ЯухъазырыныгъэкIэ нахъ къахэ-щышхыгъэхэ спортсменкэхэр хэкIыжыгъэх. Яна Усковар, Анна Игнатченкэр, Мария Гарбуз, Мария Романенкэр Звенигород, Астрахань, Ростов-на-Дону, Краснодар якомандэхэм аштагъэхэу ащешIэх. «Адыифым» хэкIыжыгъэмэ ачIыпIэклэ аштагъэхэр зэнэкьокъу инхэм ахэлэжхэнхэм фэхъазырхэп, ныбжыкIалэх.

«Адыифым» итренер шхъаIэу Iоф зышIэщтыгъэ Александр Реввэ иIэнатIэ зэрэIу-кIыжыгъэри кыдэтлътытагъэми, тигандбол командэ зэрэфэлъэкIэу ешIэнэу, тигъэгъушIонэу тышхыгъы. Сэна-ушхыгъэ зыхэлъ ныбжыкIэхэр Мыекъуапэ шагъасэх. Екатерина Сухановамрэ Наталья Афанасьевамрэ Урысые Федерацием ихэшыпыкIыгъэ ныбжыкIэ командэхэм ахэтых.

«Динамо», «Звездам» татеклон тымылъэкIышхтми, кызышIотхышхтхэри къахэкIышхтхы. Джырэ уахтэ «Адыифым» итренерхэр Адыгеим испорт шашIэх — Ольга Рюхинамрэ Галина Мельниковамрэ. Командэм зэхъокIыныгъэу фэхъухэрэм яхы-лIэгъэ тхыгъэхэр тигъэзет кыхиутышхтхы.

ЯтIонэрэ къекIокIыгъор

Я 10-рэ ешIэгъу
29.12.11

Финалым хэфэщтхэр

ПшIорыгъэшхэ ешIэгъухэр къекIокIыгъуитIум кIошхтхы. Апэрэ чIыпIэ 8-р зыхырэ командэхэр

БАСКЕТБОЛ. УРЫСЫЕМ И КУБОК

ЕшIэгъуитIу шIуахыгъ, кыххыгъэр...

Мыекъопэ баскетбол командэу «Динамо-МГТУ»-р Урысыем и Кубок икыдэхын фэгъэхыгъэ апэрэ зэлукIэгъухэу Ставрополь щыкIуагъэмэ ахэлэжыагъ. Тиспортсменхэм купым ящэнэрэ чIыпIэр кышхыгъ.

Тикомандэ ешIэгъуи 3 илагъэр. Апэрэ чIыпIэр кыдэзыхырэр ары тапэклэ Кубокым фэбэнэ-нэу фитыныгъэ зылэ хушхыгъэр.

«Динамо» Ставрополь — «Динамо-МГТУ» Мыекъуапэ — 85:66. «Эльбрус» Щэрджэскал — «Динамо» — МГТУ — 74:62. «Динамо-МГТУ» — «Волжанин-ГЭС» Волжский — 74:73.

«Эльбрус» иешIакIэ хигъэхъагъ, Урысыем изэнэкьокъу дэгъоу хэлажэу зыфэжыкIэ, ауж кынэрэмэ ащыщ хушхыгъэр, — ело мыекъопэ «Динамо-МГТУ»-м итренер шхъаIэу, АР-м изаслуженнэ тренерэу Андрей Синельниковым. — «Волжанин-ГЭС»-м тиспортсменхэр дэгъоу дешлагъэх. Очкоуи 10-кIэ «Динамо-МГТУ»-р теклоуи уахтэ кыххэкIыгъ.

Тиспортсмен ныбжыкIэхэр ешIапIэм кызехъхэхэм, зэрэгумэкIыхэрэм кыххэкIэу хъагъэм Iэгуаор радзэн алъэкIышхыгъэп. Волжскэ икомандэ очкоуи 6-кIэ тапэ зешхым, Сергей Ивановыр ешIапIэм кыххажыгъ, хуурджанэм Iэгуаор нахыбэрэ радзэу тиспортсменхэр фежыагъэх. А. Вагнер, С. Синельниковыр, нэмыкIэхэри теклоныгъэм фэбэнагъэх. Тикомандэ 74:73-у ешIэгъур кыххыгъэми, Кубокым икыдэхын фэгъэхыгъэ зэнэкьокъум кыххэзыгъ. Ставрополь ибаскетболистхэр арых тапэклэ Кубокым фэбэнэщтхэр.

Урысыем баскетболымкIэ изэнэкьокъу апшхэрэ купым чъэпыогъум и 8-м ыублэщт. «Динамо-МГТУ»-р Щэрджэскалэ щыIу-кIэщт чIыпIэ командэу «Эльбрус».

Футбол. Урысыем изэнэкьокъу

Пчъагъэр зэфэди

«Славянский» Славянск-на-Кубани — «Зэкъошныгъ» Мыекъуапэ — 1:1.
Ионыгьом и 11-м Славянск-на-Кубани щызэлукIагъэх.
Къэлапчъэм Iэгуаор дэ-зыдзагъэхэр: Ухабов — 19 — «Славянский» — Лучин — 68 — «Зэкъошныгъ».

НэIубгъор
зыгъэхъазырыгъэр
ЕМТИЛЬ Нурбий.

Зэхъышхыгъэхэр:
Адыгэ Республикэм
и Къэралыгъо
Совет — Хасэр,
иминистрэхэм
я Кабинет

КыдэзыгъэкIырэр:
Адыгэ Республикэм
лъэпкъ IофхэмкIэ,
IэкIыб къэралхэм
ащысэурэ тилъэп-
къэгъухэм адырIэ
зэпхыныгъэхэмкIэ
ыкIи къэбар жъу-
гъэм иамалхэмкIэ
и Комитет
Адресыр: ур.Кре-
стьянскэр, 236

Редактор
шхъаIэр

ДЭРБЭ
ТИМУР

Редактор
шхъаIэм иапэрэ
гуадзэр
АУЛБЭ Руслян

Редактор
шхъаIэм
игуадзэр —
пшъэдэкIыж
зыхырэ
секретары
ХЪУРМЭ Хъусен

ПшъэдэкIыж
зыхырэ
секретары
НЭПШЭКЪУЙ
Заур

Редакциер
зыдэщыIэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,

редактор шхъаIэм
иапэрэ
гуадзэр:
52-49-44,
редактор гуадзэр-
пшъэдэкIыж зы-
хырэ секретары:
52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зышхышхыгъа- гъэр:

Урысые Федерацием
хэутын IофхэмкIэ,
телерадиокъэтын-
хэмкIэ ыкIи зэлъы-
IэсыкIэ амалхэмкIэ
и Министерствэ
и Темыр-Кавказ
чIыпIэ гъэIоры-
шIапI, зэраушыхъа-
тыгъэ номерыр
ПИ №10-3892

Зышхышхыгъа-
гъэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Пчъагъэр
4427
Индексхэр
52161
52162
Зак. 2230

Хэутыным
узышхышхыгъа-
гъэр
уахтэр
Сыхъатыр 18.00
Зышхышхыгъа-
гъэр
уахтэр
Сыхъатыр 18.00